

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre ..... 24 korona,
Egy hónap ..... 2 korona

VIDÉKEN:

Egy évre ..... 28 korona,
Egy hónap ..... 2 k 40 f

HIRDETÉSEK:

6-hasábos petit sor egyszer 20 fill.
Minden következőnél 16 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és eszaki egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 307.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.

József főherceg-ut 22. sz.

TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1914.

FŐSZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Kedd, december 1.

Lényeges esemény nem történt.

BUDAPEST. (Hivatalos). A főhadiszállásról jelentik:

Eszaki hadszíntéren tegnap a mi arcvonalunkon lényeges esemény nem történt. Hófer vezérőrnagy, a vezérkari főnök helyettese. (A miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Jelentős német sikerek Lengyelországban.

Berlin, november 30. (Hivatalos.)

A nagy főhadiszállás jelenti:

A nyugati hadszíntérről nincs jelenteni való.

Kelet-Poroszországi határon erős orosz haderőnek ama kísérlete, hogy Darlehmentől keletre fekvő német erődítéseket meglepetésszerűen megtámadjon, kudarcot vallott, miközben az oroszok súlyos veszteségeket szenvedtek. A támadók megmaradt töredéke, néhány tiszt és hatszáz főnyi legénység fogságunkba jutott.

Visztulától délre tegnap említett ellentámadások jelentős sikereket értek el. Tizennyolc löveg és több mint négyezeröttszáz hadifogoly volt zsákmányunk.

Dél-Lengyelországban semmi különös esemény nem történt. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Újabb térhódítás Szerbiában.

Budapest, november 30. (Hivatalos.) A déli hadszíntéren folytonos harcok voltak. Tegnap a Valjevo—Cacak-utvonálnak szívesen védett Suvolor nevű legmagasabb pontjait, erős harc után rohammal elfoglaltuk. Ez alkalommal különösen kitüntette magát a hetvenedik zászlóalj. Utóbbi napokban ismét kitünt a tizenhatodik ezred és a huszonharmadik honvédezred is. Tegnap összesen ezerkétszázötvennégy szerbet ejtettünk foglyul és tizennégy gépfegyvert zsákmányoltunk. Usioén sok fegyvert és löszert találtunk. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

A magyar nemzet értéke.

Arad, november 30.

Történelmi idők történelmi beszéde: ez az elnevezés illeti meg Tisza István grófnak szavait, a melyeket a magyar képviselőháznak a háboru közepette tartott ülésén, ma délelőtt mondott. Beszéd, a melynek nem a szónoki szépségek, nem a kifejezés formái adnak értéket: hanem a jelent megvilágító és a messze jövőre szóló tartalma és fontossága a szavaknak. Egy kiváló, világhírű férfiúnak, a kinek súlyát nemrég jellemezte a tanácskozás, a melyet a közelmúltban a német birodalom uralkodójával folytatott, egy hatalmas egyéniségnek egész nemzete és részben az egész monarchia nevében tett kijelentései, a melyeket nekünk, magyaroknak nem lehet eléggé a lelkünkbe vésn.

Megszólt szavaiban a monarchia lelkiismerete. A háborunak nem mi vagyunk az okai. A háborut nem kerestük, de nem is kerülhettük ki. A háborut két ok szülte: Németország megirigylése és a mi békeszeretünk félremagyarázása. Ez a békeszeretet a mi ősz uralkodónk személyéhez kapcsolódott. El volt terjedve a hit, és úgy tudtuk mi is, hogy amíg Ferenc József él, nem akar háborut. Ezt a fenkölt érzést azonban gyöngeségnek magyarázták. Azt hitték, a legelső háborus zajra a monarchia darabokra esik és szabad zsákmánya lesz mindazoknak, akik a fogukat fenik rá. Mikor már nagyon kiütött ez a szándék, akkor fegyvert kellett fogunk.

A háborunak még nincs vége, de a háborunak tanuságai, igazságai már előttünk vannak. És minden magyar embernek örök büszkesége lehet az a

néhány sor, a mellyel Tisza István ezeket az igazságokat leszegezte. Ez a háboru megmutatta, hogy mily nagy értéke van a magyar nemzeti államnak a dualizmus számára; hogy mennyire igazuk volt azoknak, akik ellenkező törekvésekkel szemben a nemzeti érzések figyelembevételét, megbecsülését követelték.

„Még méretett és súlyosnak találta-tott a magyar nemzet”, — mondta Tisza István gróf. Az utókor nem tud majd elegendő csodálattal erről szólni. A magyar nemzet, amelyben a veszély első pillanatára elnémult minden pártszenvedély, eloszlott a gyűlölet, pihenőt tartott az osztályharc, háttérbe került a nemzetiségi kérdés, a magyar nemzet, amely az uralkodójához való rajongás és a harcokésztség oly fölemelő példáit tudta mutatni; amelynek polgárai a katonához méltóak voltak az áldozatkészségben, az önmegtagadásban, az együttérzésben; és amelynek katonái a harcmezőn a vitézség és hősiességnek legendás hírét szerezték meg maguknak: ez a nemzet megtette ezer esztendő múltjának dicsőségét. Minden szenvedésért, veszteségért, amelyet a háboru miatt el kell viselnünk, az elpusztult életért, a kiöntött vérért, a viszontagságokért kárpótlás lehet nekünk az utódok megemlékezése, amely büszkén említheti a mai Magyarországot, — és amely boldogan fogja élvezni a béke gazdag áldásait, a nemzeti állam új korát, amelyet a mi vérontásunk, a mi megpróbáltatásunk szerez nekik.

Háborus törvények.

(Nem lesz képviselő-választás amíg a háboru tart. — A vármegyei tisztviselők mandátumait két évvel hosszabbították meg.)

Távirati tudósítás.

Budapest, november 30.

A képviselőház ma tartott ülésében úgy szólván változtatás nélkül elfogadta a kormány által alkotmányos elintézés céljából beterjesztett törvényjavaslatokat.

A ház vita nélkül tudomásul veszi a miniszterelnök jelentését a honvédségnek és a népfelkelésnek a határon túl való alkalmazásáról.

(A kivételes intézkedésekről)

Az előző törvény módosításáról szóló törvényjavaslatot Darvay Fülöp előadó ismertette, *Simonyi-Semadam* Sándor több tárgyi módosítást terjesztett elő.

Polónyi Géza az enunuciációhoz alkalmazkodva nem kíván politikai kérdésekről szólni, bár a javaslat megszavazása tisztára a politikai bizalom kérdése. Hozzájárul *Simonyi-Semadam* módosításaihoz.

Apponyi Albert gróf súlyt fektet a korthatár megállapítására és helyesli azt a megjegyzést, amely a nők alkalmazására vonatkozik. Szükségesnek tartja azt a megszorítást, hogy a nőket csak annyiban alkalmazzák közszolgáltatások teljesítésére, amennyiben *családjuk* hivatásuktól nem vonatnak el.

A felszólalásokra Tisza István gróf miniszterelnök válaszolt a kijelentette, hogy a maga részéről *kizártnak tartja, hogy az általános választásokat a rendkívüli intézkedésekről szóló törvényjavaslat érvénybenléte alatt korlátozhatják.* Kéri az ellenzéki képviselőket, hogy a részletes tárgyalásnál terjesszék elő módosításaikat, a melyeket a kormány nagy méltánnyal fog fogadni. Az internálással szemben neki is aggodalmi vannak és nem ellenzi, hogy a háboru után egy

esetleg bírói személyekből álló zsüri döntsön az internálás jogosultsága fölött.

(Visszaélések a hadsereg szállításoknál.)

Batthyány Tivadar gróf a drágaság kérdésére hívta fel a kormány figyelmét. Továbbá a cukorárak mérséklését is kívánja. Meg kell találni a módot arra, hogy a burgonyák tovább ne emelkedhessenek és igyekezni kell, hogy a szénárak is kisebbek legyenek. Hozzák meg a széntársulatok is azt az áldozatot, hogy horribilis jövedelmüket a háboru ideje alatt mérsékeljék. Beszède végén a hadseregszállítók legszigorubb ellenőrzését és az ő általuk megállapított árak gondos revidálását követeli.

Utána Rakovszky István szólalt fel. Nemcsak a kenyérmagvaknak, de más élelmiszerek árának megállapítását is szükségesnek tartja. A burgonya és főként a cukor árát kell hatóságilag szabályozni, mert tudomása van róla, hogy bár megfelelő készletek állanak rendelkezésre, tisztán spekulációból felemelték a cukor árát. Nyílt titok — ugymond — *hogyan károsítják meg a szállítók a hadügyi kormányt direkt és indirekt.* Milyen fuffuranggal játszik ki a rendszabályokat, hogyan adnak el *birkabőr helyett maeskabórt.* Ezért kéri a kormányt, hogy a legszigorubb vizsgálatot léptesse életbe és büntesse azokat, a kik akkor, amikor a szegény ember vérével és pénzével áldoz, *uzsoráskodik.*

Tisza István gróf miniszterelnök reflektál a felszólalásokra. Kerüli a hosszabb vitákat. Egyedül csak két kérdésben akar nyilatkozni.

Biztosítja a képviselőházat, hogy a hadsereg ellátása körül tanúsított visszaéléseket nagyobb utálattal senki sem ítéli el, mint épen ő. Épen ezért a kormány nagyon hálás, ha felhívják figyelmét a visszaélésekre, amelyeket kérés nélkül szigorral meg fog torolni.

A másik kérdés, amelyre reflektál, hogy az időszaki választásoknál a népgyűléseket nem olyan politikai gyűléseknek fogja föl, amelyeket a törvény alapján betilthat.

A miniszterelnök beszède után a javaslatot általában elfogadják. A részleteknél Apponyi javaslatára kimondják, hogy a hadiszolgáltatási kötelezettség az ötvenedik életévig terjed. Nők csak akkor alkalmazhatók, ha anyai köteleességük teljesítésében nem zavartatnak. A tizenhetedik szakaszt, a törvény visszaható erejéről, kihagyják.

(A hadi kölcsön-pénztár) javaslatot Münnich Kálmán előadásában vita nélkül elfogadják.

(A hadbavonultak családjának segélyezéséről)

Az előző javaslatot Antal Géza előadásában tárgyalják Szabó István, Huszár Károly és Lachne Hugó felszólalásaira Tisza azt válaszolja, hogy a kormány minden panaszt lelkiismeretesen megvizsgál.

A részletes tárgyalásnál Szabó István, Apponyi Albert gróf és Tüdös János szólalnak fel. A felszólalók aggályait a miniszterelnök válasza eloszlatja. A javaslatot ezután az előadó módosításaival elfogadják. *Simonosis Elemér*, aki időközben felváltotta az elnököt, háromig szünetet ad.

(Szünet után)

vita nélkül elfogadják a *külkereskedelméről* szóló javaslatot.

(A vármegyei tisztviselők)

mandátumának meghosszabbításáról szóló törvényjavaslat tárgyalásánál *Andrássy Gyula* azt ajánlja, hogy a mandátumokat két évre hosszabbítsák meg. Ezt a indítványt a miniszterelnök is elfogadja és a javaslatot így szavazzák meg. Több kisebb törvényjavaslat után áttérnek

(a hadiadóról)

Az előző javaslat tárgyalására, a melynek előadója *Hegedüs Lóránd*. Az előadó beszédében kifejti, hogy tévedés azt hinni, mintha a javaslat a földbirtokra nem terjedne ki. Kijelentésbe helyez adójavaslatot a huszezer koronán felüli fix fizetésekre. *Simonyi-Semadam Sándor* a részvénytársaságok megadóztatását is óhajtja.

Harcban álló emberek.

Írta és a Kölcsey-egyesületben felolvasta: *Vérsi Margit*.

I.

Végre megengedte hát a kifürkészhetetlen felső akarat, hogy elérjem azt, amire régen vágyódtam és készültem: hogy megláthassam azt a várost, melyet nem ismerek, s melyhez mégis több szál fűz, mint a világ bármely pontjához, hogy megismerhessem Aradot és az aradi közönséget. Nem ment simán a dolog: első ízben hirtelen másfelé szökött a köteletség, — el távoli fekete hegyek közé, a montenegrói határ kegyetlen költöngébe, — másod-izben ismét le kellett mondanom arról a szerencseről, hogy itt Önök előtt megjelenhessek: Cattaro bástyafalai közül, hol a dübörgő lecsapó gránátok süvitenek szörnyű altató dalt éjszakánként, nem könnyű a szabadulás! De végtérre is elsimult, elenyészett minden akadály s most végre személyesen köszönhetem meg a Kölcsey-egyesület igen tisztelt vezetőségének a megtisztelő meghívást, — s személyesen kérhetem meg Önöket: hallgassák meg türelmes elnézéssel, amit elmondandó leszek.

A nagy időkről, a má-ról beszélnie szent jogcime mindenkinek — az a körülmény, hogy ma él. Nem nagyképszerűség és nem szerénység ma a véleménynyilvánítás: hiszen valamennyien mellünkön viseljük, láthatatlanul bár, — a nagy hadjárat résztvevőinek hadiörmét. Ma élünk, — szinte névjegyünkre nyomtathatnánk (mint régen az a bizonyos „szabaduszó”) hogy kortársak vagyunk.

Ez az érték teszi megható emberi dokumentummá egyszerű parasztkedvesen kez-

delleges irását, amivel csekély adományaitat kísérjük, — ez ad shakespeare-ién megrázó hatást naiv, meghatón ügyefogyott katonaleveleknek. Nagy költők minden lelkesítő versénél sürgetőbbben kergeti ma szemünkbe a forró könyveket egy-egy jegyzőkönyvecské, benne az imént olesett harcok ortografiatlan és dadogó naplójával.

— Az az új ember, aki ma vagyunk, — másképpen értékkel mint az a tegnapi, aki egyszer, valamikor, réges-régen — kerek négy hónappal ezelőtt voltunk. Hova sülyedt mellőnk mindaz, a mi akkor értékesebb és nélkülözhetetlenebbé vált? Hol vannak neveségeink apró — akkor óriásnak tetszett szenvedésünk és boldogságaink? Miatha a Sahara homokja zuhogott volna 4000 évig akkori létünkre — el-tűnt, szétmállott s a mi belőle még eszünkbe jut, olyan neveséges és száratmas, mint egy két év előtti kalap.

Visszafelé jószolni könnyű. Könnyű ma megállapítanunk, hogy egy annyira túltrafinálódott korra egyéb nem következhetett, mint a nagy, mindent elsodró lavina. Tudta, érezte mindenké, aki kezét az elmúlt kor puizusáig tartotta, hogy ezek az idők mások voltak, mint az eddigi emberi élet — de az emberben mindig ott lapangott a gyanu, hogy minden elmúlt kor úgy tűnhetett fel azok előtt, akik megélték, mint egy ad abszurdum fejlődött, végleg kilátástalan, okvetlenül megszakadóra ítelt vonal. És mégis: mindig tovább fejlődtek a látszólag non plus ultráig jutott idők és mindig tovább folytatódott a végtelen felé az a bizonyos, elszakadni látszó vonal — tehát: a kortársak mindig csalódtak, régi idők nem voltak oly abszurdok, mint ahogyan közelről, s benneélők természetesen alacsony látszógéből tüntek.

A mi időnkben, most, négy hónappal ezelőtt, megszakadt a vonal, megsemmisült mindaz, ami óvszázadokon át látszólag sziklaszilárdá kövült. Tehát: igazunk volt, a mikor azt állítottuk, hogy ad abszurdum vívódott volt egész eddigi életünk, igazunk volt, a mikor a fejünket esóváltuk az élet, művészet, erkölcs dekadenciájára látásra. Épen az a tény, hogy nem mehettek a dolguk úgy tovább, a hogyan mentek — bizonyítja, hogy mi nem csalókoztunk — ellentétben az ugyanezt emlegető régi generációkkal — a mikor úgy éreztük, hogy nem folytatódhatik tovább létünk a régi alapon.

Példa: amikor Delacroix, az azóta oly akadémikusává vált Delacroix képei megjelentek a párisi szalon falán, — a közönség szörnyűködve csapta össze a kezét: vége a világnak, ebből a művészetből már nem fejlődhet elfogadható festészeti irány. És megis épen Delacroix művészetén alapultak a jövő festészeti irányai. Ergo: Delacroix kortársai nem ítéltek helyesen.

Amikor az utóbbi években a futuristák képei előtt megállítottuk, előbb gyanakodva gondoltuk végig a Delacroix-féle példát, az ember elvégre nem szívesen játszaná a buta kortárs szerepét! — azután megis csak összeszártuk a kezünket, épen úgy, mint a régi és megmunkált az azt mondottak: vége a világnak, ebből a „művészetből” már nem fejlődhetik tovább a festészet irányai! És — mi történt? Igazunk volt-e?

Berlinben jelenleg az úgynevezett „vadak”, a futurista, kubista, expresszionista és egyéb „ista” művészek egy litografált folyóiratot adnak ki. Az ember kezébe veszi a lapot, felnyitja és nem ismer rá a nevekre: csupa be-

Csermák Ernő időszerűnek tartja a javaslatot. Springer Ferenc dr. örömmel üdvözi a benne foglalt intenciót, de a mostani viszonyokat alkalmatlanoknak mondja ilyen javaslat elfogadására.

Vázsonyi Vilmos szólalt fel ezután. Meltányolja a pénzintézetek részvételét a hadikölcsönben, de mégis azt óhajtja, hogy ne legyenek kivéve a hadiadókból. Polónyi Géza helyesli a hadiadó elvét, de kifogásolja a korszak-ülvétel módjait. Kérde, hogy a nemzetiségi bankok mennyire vettek részt a segítőakcióban és a hadikölcsönjegyzésben. Kifejti, hogy a külföldön élőket háromszorosra kellene megadóztatni. Szabó István helyesli a törvényjavaslatot. Apponyi Albert gróf is örömmel üdvözi a javaslat vezérelveit.

Apponyi felszólalása után Teleszky János pénzügyminiszter mondott beszédet. Reméli, hogy a javaslat életbeléptetése megszűnteti a progresszív adózástól való idegenkedést. Bizik a bevallások őszinteségében, mert hiszen katonasalládók felségélyezéséről van szó. A részvénytársaságok megterhelhetőségét a hadiadóval a mai viszonyok között helytelennek tartja. A külföldi tőkére szükségünk van és nem szabad azt kicsinyességekkel elijeszteni. Részletesen válaszol valamennyi felszólalónak, végül kéri a javaslat elfogadását.

A képviselőház ezután általánosságban elfogadja a hadiadóról szóló törvényjavaslatot. A részletes tárgyalásnál az előadónak több módosítását fogadják el, köztük a javaslat kiterjesztését a huszezer koronán felüli tisztviselőkre. A javaslatot ezután egyhangulag megszavazzák és ezzel az ülés véget ért.

A képviselőház legközelebbi ülése holnap délelőtt tíz órakor lesz, amikor harmadszori olvasásban fogadják el a ma, letárgyalt törvényjavaslatokat és meghallgatják a mentelmi-bizottság jelentését a hazaáruló Budiszavijevics horvát képviselő ügyében.

csületesen megrajzolt képet, amelyeket négy hónappal ezelőtt lenéztek és akadémikusnak csúfoltak volna, ők maguk készítették az addig „vad” festők. A nagy földmozgás mindent megváltoztató, dühöngve dültek össze a hasugságok és ónámitások kertyatornyai, — a spleen művészete megszűnt, mert a spleenhez a tartalmatlanság esőkönyössége kell, amivel apróságokat tolog és érdemükön felül emleget, igen nagy mozgató erő a hűjján. Ez eddig lehetett volt, mert az élet üresebb és eseménytelenebb volt, — most, amikor minden szivben benne feszül lüktetve a véres mai élet — tartalmat nyertek a lelkek és nem akad bennük helye a spleennek, a futurizmusnak és egyéb hűjtériás tüneteknek.

A régi irány nem folytatódott; megszakadt. Ergo: mi helyesen itéltük meg az időket, mi nem vallottunk szégyent, mint a régi vak és korlátolt kortársak, amikor véget és magvaszakadást jósoltunk a jelennek.

Epen így: ma tudjuk, hogy minden téren abszurdumig jutottunk volt ok. Az épen aktuális divat például mindig a leglehetetlenebbnek tűnik. S mégis — ma tudjuk, hogy minden régi hóbort eltorpult amellett a térdig felhasonított szoknya, az asztal alá érő kivágás, — likacsokból összevarrt meztelenség mellett, — amit az utolsó években hordtak. És hová lett ez a divat? Megszakadt, mert elérte az örületet, megszűnt azon a napon, amikor a világháború szó kiejtődött. Sötét egyszerű ruhát visel ma minden magára tartó asszony, — a sokszáz koronás kőcsagokat ma lehetetlen volna feltűzni — hiszen annyian éheznek!

A német türelmetlen a maga erkölcsi itélkezésében: én magam végigcsodáltam az utolsó hasított szoknya tragikus végét. A hadüzenet

Szerb tisztok.

— Fanatikusak és elvakítottak. —
— az Aradi Közlöny tudósítottól.

Arad, november 30.

Biró Lajos, a Pester Lloyd haditudósítója írja a déli harctérről:

— Magyarország déli határvidéke csendes és nyugodt. De az arconok — az arabok, a vasútállomások, a vidék arca — feszült vonás ül. Itt még mindenki figyel, vár, kíván valamit. Nyomokat keresnek a tájon és nyomokat az arconok. Ott, ahol a fűzfásor a falhoz vezet, ez és ez történt. És az a szakállas ur, aki itt kiszáll, nagyon helyesen tette, hogy hónapokig nem jött haza. És vajon mit jelent az, hogy itt és itt az ágyudörgés tegnap erősebb volt?

A Szerémségben teljes rend és nyugalom van. De ha végigmész valamely község utcáin, próbáld csak megfigyelni egymásután a parasztokat, akikkel találkozol. Itt jön egy. Ha a szemébe nézel és ő zavart viselkedéssel nyúl a kalapja után és megemeli előtted, akkor szerb paraszt.

A vidék arcán még egy fájdalmasan figyelő, feszült vonás ül.

De milyenek azok a szerbek, akik odaát élnek, a Duna és a Száva tulsó oldalán?

Akármiylen komikusan hangzik: vannak közöttük nébányan, akik bennünket tartanak — barbároknak. Ezek a gyógyíthatatlan álmódosók, a javíthatatlan rajongók, akik komolyan hitték, hogy a szerb hadsereg nem fog megállni Budapest előtt és akiknek a maguk gyűlölet-vallásukban szükségük volt arra a hitre, hogy mi elpuhult tyrannusok és lelketlen barbárok vagyunk. Ezek a diákok, akik Párisban éltek, a politizáló középosztály, az ugynevezett intelligencia, amely Szerbia sorsát irányította: a tartalékos tisztok között azok, akik, ha fogságba kerülnek, esőkönyöcsöt, gögöcsök és arrogánsok.

A mieink elfogtak egyszer egy ilyen tartalékos tisztet. A legénységtől tudtak, hogy

huszonnégy órája nem evett semmit. Epen ebéd-idő volt. Megkínálták étellel. Mereven visszautasította. A mieink békében hagyták. Emult a délután és este lett. A fogoly legénység megint kapott ennivalót, a tiszt félrebb ült és mereven bámult maga elé. A mieink parancsnoka egy tányér levelet küldetett neki. A szerb tiszt egy pillanatig vonakodott, aztán hozzányult a leveleshez és kikánalazta. A parancsnokunk megkérdezte, nem akar-e húst is; a szerb tiszt gyorsan és dühösen megrázta a fejét: köszönöm nem. A parancsnokunk mégis odaküldött egy tányér húst. A szerb tiszt vonakodott. Az arca eltorzult. Végre kinyújtotta kezét a tányér után és lehajtott fővel enni kezdett. Lehajtotta a fejét. És a szeméi tele voltak könnyezzel.

Vajon mit érezhetett? Hagy elárulja Szerbiát, ha elfogadja a mi ételünket?

Egy másik szerb tisztet előbbi csatározásnál ejtettek folyul. Sulyosan sebesült volt. A mieink a kötőzhelyre vitték; a parancsnokunk megkérdezte tőle:

— Mekkora csapat tartja megszállva azt az erdőt?

A szerb tiszt arca vonaglik a fájdalomtól. de feltekint és nyugodtan válaszol:

— Egy zászlóalj.

A táborig kórházba viszik, egyenesen az operációs asztalra. Most nehéz és hosszú orvosi munka következik. A szerb tiszt sápadtan, szótlanul türi, összehorított fogakkal. Az orvos munkája előbbrejut, fél óra múlva a seb be van varrva és tisztára bekötözve. A sebesült egy korty konyakot kap és valami ennivalót. Feldüli arccal ránéz az orvosra. Az orvos megkérdezi, mit akar.

— Nem fogok meghalni? — kérdezi a szerb tiszt.

Ez volt az első szava. Idáig egy szót se szólt.

— Nem — mondja az orvos. A seb sulyos, de emberi számítás szerint be fog gyógyulni.

A sebesült tiszt még mindig feldült arccal

utáni napon a berlini síkkes Tauentzienstrassen vőzfélyeit egy — nem nagyon támaszágbeji — hölgy térdig hasított szoknyában. Előbb egyrészt rosszaló pillentés követte, azután dühös morgás, alig egy pillanat múlva fenyegető kiáltások, — a tömeg körülfogta a szeperő nőt. Most előugrott egy kis öreg ur és felkiáltott: „Igy bánunk el mindenkivel, aki a térdig mutatja, mielőtt megérke a csatározás biztosító tü, lehajtott, s míg a körülfogók befogták a rugkapáló hölgyet, — jól, alaposan összerúzták a szeméremtelen szoknyát. A tömeg — istenem, a tömeg mindig kegyetlen — nevetett s a hölgy pulkavörösen tipegett egy előtött kocsii elé.

Igy, ép így kegyetlenül drasztikusnak vett végét minden ultramodern érületnek az új, a háborus izlés és erkölcs. Kinak volna a mersze — kedvől nem is szólva — tángó táncolni? Hova tűntek az idők, amikor az élet ambició közé tartozott minél több, valamennyi barátónál több tangófigurát tudni, — amikor délután öt órakor állt már a bál, — s a tangó még hagyján, — de hova tűnt a hal-tánc, a fish-wak, és a ta-tao? Milyen lehetetlen gonkronizmus ma még az emlegetésük is! Ó fogunk még táncolni, — mert táncolni kell a fiatalságnak, amióta a világ áll, de más, becsületes őszinteségű, nyílt szilajságu új táncokat, melyeket egy új kor új erkölcsé, új izlése fog megteremtteni. De seha többé vad exotikus táncok titkosan perverz derengése nem fog kísértani az egészséges és erő új birodalmában.

A zene, az újbbi évek muzsikája! Ó nem szabad kiesnielünk, — a zene mindig a lélek mélyéről tör fel, mindég őszintébb minden más művészi megnyilatkozásánál, — a legmes-

terkeltebb zenében is a komponista kedélye adódik vissza bármily sok idegen, hideg falfogót akasszon is rája, — zene nem egyéb, mint zenező szubjektivitás, a költőnek hangszerekre bízott önvallomása. A mesterkölt és hazugnak hirdetett zenei irány tehát legfeljebb különbségekben mesterkölt és hazug, lényegében azonban őszinte, mert költőjének egyéniségét magában viseli. S ha eitekintünk a különbségektől, milyenek látjuk a mult esztendő zenei irányát: a zenéből hiányzott az élmény, a megélt történet, — a melódia. Zsongó, ideges perverz érzések — diszonáns és váratlan akkordokat teremtettek és keresték, várták hiába az őket összekötő tartalmat — a nagyvonalú melódiát. Epen mint az emberiség, mely idegesen elveszítve a talaj lába alól az eseménytelenségben, — szorjázott — anélkül, hogy tudná, hogy szorjázik — egy a népek és egyének életét betöltő, fellendítő eseményre, mely mélyebb tartalmat, nagyvonalú melódiát ad a létnek.

Hova lett a temérdek ideges ember? Egy pár fotológikus példányt sirba vitték a babiloni első írgalmak, — de a többi, a sok, jobb fő lalkozás híjján ideges — hová lett? És hova vannak tán áldégesek, merik-e zóvá társi bajukat olyankor, amikor százezrek vére folyik el minden áldott napon? A háború tapintatra novell, sok azelett meg nem érzett árnyalat felfogásává. Pesten ma alig lehető már fel az ugynevezett „meg nem értett nő” antipatikus látáju, — az eddig unalomból szenvedő és szenvedést szeptés asszonyok ma keményen, boldogan, szent és tisztelteméltó szerénység-gel dolgoznak.

Az újjászületés a szavaknál kezdődött. Voltak szavaink, melyeket értelmüket meg nem

nője az orvosra, aztán hágyadtan visszahanyatlik, vonagló szájjal maga elé mered, aztán megint feltekint az orvosra és hirtelen, néhány pillanatnyi elkeseredett-belső tusa után megszólal:

— Mondja meg kérem a parancsnoknak, hogy abban az időben nem egy zaezlóalj van, hanem négy.

Mit érzett ez? Az operációt abban a hitben türte végig, hogy amugy is meg kell halnia és kegyetlen ellenségei csak kinózni akarják. A mód, ahogyan igyekezett köszönetét leróni: nem volt-e épen olyan zabolátlan és izzó fellángolás, mint az a gyűlölet, amelyben ezek az emberek ellenünk forrtak és meg akartak minket semmisíteni?

De hát gyűlölték minket a szerbek? Akarja-e a szerb nép a szívós, aljas aknamunkát: a monarchia ellen?

... Egy sebesült szerb közkatonát hoztak a kötőszőhelyünkre. Az orvos bekötözte a sebet, bajonetszurást a vállon és közbe beszélgetésbe elegyedett vele.

— Hogy kaptad ezt a sebet?

— Akkor kaptam ezt a sebet, uram, amikor kiugrottunk a lövészárokból. A titek rohamban szaladtak felénk. Mi kiugrottunk az árokból és szaladni kezdünk. De én már nem tudtam szaladni. Megálltam és a magasba tartottam a kezem.

— Nos... és?

— De a magyarszók olyan dühösen rohantak ránk a bajonettel, hogy az egyik nem törődött velem, vagy talán nem vette észre, hogy a kezeimet a magasba emeltem. És a bajonettel megszurt itt a vállamon.

— Ugy. És?

— És akkor már egy tiszt is ott volt mellette és rákiabált, hogy hát nem látja-e, hogy én felemelem a kezemet és hogy ne bántson engem... és akkor elvezetett a tiszt — az Isten áldja meg — mindjárt ide.

— Ugy? ... És hogy van az nálatok, ha valaki megadja magát?

A szerb fogoly gondolkozott, aztán megszólalt:

— Nálunk, uram, inkább fordítva történik.

— Mit jelent az, hogy inkább fordítva történik?

fontolva, végig gondolva mondtunk ki amióta élünk. Az ember példának okáért hat éves kora óta X szer mondta azt, hogy „a nagy világon e kívül, nincsen számodra hely”, — és gondolt, vagy inkább érzett mellette valami zsongó, az éntudat küszöbén alatti rejtezködő értelmet. S most az ember elgondolkozik és vágyódik messze, el, — vágyódik ösztönből régi vándor-madár élete után és észbe jut, hogy künn, körül, mindentől ellenségeink leselkednek, vagy kaján közömbösség nevet a markába, — sehol nem szeretnek, sehol nem értenek bennünket! S az ember, a globetrotter, a kozmopolita, az internacionális, féltalán, önkéntelenül mormolja, s úgy érzi, hogy ezeket a szavakat akkor, abban a percben ő találta ki — mert végre meglátta és megérezte az értelmüket: a nagy világon e kívül nincsen számodra hely...

Igy kapnak értelmet eddig nem értett szavakat, — s így kerülnek ajkunkra azok a szavak, melyeket eddig — valahogyan rösteltünk volna kiejteni. Itt van ez a drága biedermeier szó: honleány, — ki merte volna magát honleánynak nevezni ezelőtt? Nem is volt hozzá jogunk, mert ez a fogalom negyvennyolc óta nem jelentette azt, amit ma jelent. De meg éreztük és neveltségünk is hangzott volna ez az archaikus kifejezés. Ma? Ma honleányok vagyunk és büszkén valljuk és vallhatjuk magunkat honleányoknak.

Abban a példátlanul nehéz munkában, mely a mostani súlyos időben a társadalomra hárult megint csak kiforrottak új erkölcsi és hogy úgy mondjuk — ildomosági szabályok. A diszkréció, — minden más időben erény, — ma meg nem engedett dolog: ma egész névre van szükség, mert a nevek példát adnak, lelkesítenek és megnyugtatnak. Itt van a hadi

— Azt jelenti, hogyba valaki megadja magát és csak mi, közkatonák vagyunk ott, akkor nem történik semmi baja. De ha egy tiszt is ott van köztünk... akkor már inkább.

Mit jelent ez? Nem azt jelenti, hogy a szerb tisztok a foglyokat lemészároltatják, de azt sem, hogy a magyar bakák a foglyokat lemészárolják. Hanem jelenti azt, hogy nálunk az egyszerű közkatonák lobogó dühvel vonult ebbe a háborúba. Nálunk a háború a nép háborúja volt. A szerbeknél a megkötyagosodott intelligencia háborúja: politikusoké, ügyvédeké, minisztereké, asztaltársasági elnököké, röviden: azé az intelligens csöcseléké, amely nélkül nem létezhetik demokrácia, de amely csak úgy tartozik a demokráciához, mint a pénesz a nemes borokkal telt pincéhez.

Oroszok véresége Przemysnél.

— A védősereg kirohanása. — Megdicsért honvéd század. —

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Temesvár, november 30.

TEMESVÁR. Egy itteni honvéd-százados repülőpostán közli:

**Tegnapelőtt ismét kirchautunk Przemyslből és az oroszokat megvertük, megkergettük. Több száz foglyot ejtettünk. Századuk dícsé-
rő elismerésben részesült.**

Schimmerling Ármán dr. temesvári ügyvéd, szekerészhadnagy ezeket írja Przemysl várából a feleségének:

Mint már tudod, két hét óta az ellenség körülvevett bennünket, ezáltal az értendő, hogy mintegy 20—25 kilométer területű és sugárkörben csapatfésztöket helyeztél el. Lphet összesen 3—4000 ember. Ezek a vár megvívására vannak rendelve, amit kétféleképpen tehetnek meg. Vagy úgy, mint első alkalommal megkísérelték, vagyis megtámadják a várat; vagy pedig úgy, hogy megelégszenek a körül-

zárással és remélik, hogy előbb-utóbb vagy éhínség miatt vagy más okból meg kell, hogy adja magát a vár. Az utóbbi reménykeésük azon alapulhat, hogy a többi orosz csapat tovább megy, elárastja Galiciát és Magyarország egyrészt és így, mintán szigetként véli a várat körülzáratni. Miután két hét óta nem támad az ellenség (ugy látszik nem akar százezer embereket áldozni), valószínű, hogy nem is fog támadni és megelégszik a körülzárási taktikával. Reméljük, hogy ez nem fog neki sikerülni, de nem fog sikerülni az előrehaladása sem. Biztosra vesszük, hogy nem fog a vár körül időzhetni.

— Hogy kényelmes elhelyezkedését a vár körül lehetetlenné tegyük, sokszor kirohanások eszközöltetnek. Ilyen alkalommal kivonultunk a várövből és megütöttünk vele. Eddig minden ilyen alkalommal vissza lett vetve az ellenség s ütközet után az övön belül ismét visszavonultunk, hogy adandó alkalommal ismét rácsapjunk. Így alakul át sok esetben a várvédelem támadássá.

Ilyenkor a várágyúk is segítenek, 15—16 kilométernyire is biztos elölhetnek. A legkülsőbb váróv mögött befelé van a többi öv szintén ágyúkkal és sáncokkal. Ha az ellenség az első váróvön behatolna, amire ugyan semmi kilátása sem lehet, úgy fogadná az első és második öv ágyú és puska tüze. A közepén van a város, tehát azt ugyan meg nem közelítheti.

A mi speciális feladatunk most az is, hogy olyankor, amikor támadás nincsen, a váróvön túl levő községekbe a takarmányt és egyéb élelményt a városba hozzuk. Ilyenkor 15—20 kilométernyire is elmegyünk a külső váróvön túl és mintegy lova hozzuk el a rekvirált dolgokat. Sokszor találkoztunk már ilyen esetekben ellenséggel és ellenséges srappell- és puska tüzzel. Ilyenkor hamar felrakodunk és sietve visszavonulunk. Ezek az utak a legveszedelmesebbek. Pedig az ellenség nagyon szívesen fogdossá el a trént. Előfordult, hogy a falu egyik részén oroszok vannak, a másik részén pedig mi. Egyszerre csak felbukkan egy ellenséges járőr, ilyenkor mint a gombák úgy jelentkeznek. Az oroszok azonban általában félénkek és ha látják, hogy az ember nem jött meg fölük, úgy ők ijednek meg. A legkitartóbbak a srappellüznel, mert azt messziről irányítják.

kölcsön ügye, mely olyan fényes bizonyosága politikai és pénzügyi erőnknek és aldozatkészségünknek. Bármily visszatetsző is lehetett sokak szemében, hogy anyagi helyzetüket, aldozatkészségüket hirdapi uton hirdessék, — nem akadt, aki ez alól ki akarta volna vonni magát. Megértette mindenk, hogy a diszkréció ebben a helyzetben vétek volna, hogy szükség van az ő nevének, súlyára is, az ő jegyzésének rábeszélő nyomatkára is.

Valahogyan úgy állottunk eddig a jótékonyság ügyéhez, mint a Váci-utcai kis pupos koldushoz. A Váci-utcában, Pesten ül egy kis pupos rossz pszichológus: oda telepedett szegényke, ahová a déli és esti korzó a legtöbb gazdag és elegáns embert gyűjti össze s mégis: kevesebbet keres, mintha a külső Kazinczy-utcában koldulna. A kis pupos nem tudja ugyanis, hogy a külső Kazinczy-utcában az ember gondolkodás nélkül megáll a koldus előtt, előszedi a pénztárcáját teljes nyugalommal és átnyújtja azt a kisebb-nagyobb összeget, amint a viszonyai megengedik. De ha a Váci-utcában még úgy szeretne is valamivel könnyíteni a kis pupos sorsán, — átvillan az agyán a következő gondolatmenet: ha én most itt megállok, amíg a pénztárcámat előveszem, ötvenen látnak. Mind az ötven azt hiszi, hogy tüntetni akarok a jóságommal, hogy elismerésre vágyom, — nem, ez izléstelenség volna. Isten veled, szegény kis pupos, — bocsáss meg nekem, — sajnállak, de nem adhatok neked itt semmit, — majd máskor, ha egyszer talán valami sötét mellékutcában találkozunk!!

Ezt éreztük eddig az egész jótékonysági kérdéssel szemben, — titokban adni, csendben cselekedni képesek voltunk, — de irtóztott a legtöbbünk a nyilvánosság riktó megvilágítá-

sától: az ilyen irtózáson csak kevés magasrendű, magában biztos egyébbel nem törődő tudott volt felülemelkedni. Ma, — tudják, hogy kell a név, a tekintély súlya vagy csak az „eggyel több” — cselekvő értéke — kell a példának, kell kezeségnek, — egyszerűval ma bizonyos mértékig a diszkréció az izléstelenség.

Az új erkölcs, új szempontok máris új tartalommal töltik meg azt a drága medencét, melyből a művészetek táplálékukat szívik. A költők új hirt ajzottak fel lelkük zengő hangszereire — s az ember érzi előre a jövő esodát, melyekkel meg fognak ajándékozni bennünket.

Itt van Hauptmann Gerhad: A nagy emberiséget magrázó események foglalkoztatják régente, — a kizsákmányolt takácsok, az elnyomott szegény gyermek, — s ami ebből véresen intenzív veleérzésből fakadt, — ma termü volt valamennyi. Azután elfogyott a nagy érdeklődés, — a költő a tulságos subjektivitás felé vetődött, mint ahogyan betűk nagy események híján mindeki a maga lelkének apró rándulásait figyelte és elemezte. S amit Hauptmann ez alatt a periódus alatt alkotott, messze elmaradt régi nagysága mögött. Az önmagával szemben elkövetett, szinte biografiai hűségű indiszkréciók nem fakadtak ennek a nagyszerű tehetségnek mélyéből: az emberiség költőjének teremtette a sors. S most, hogy az emberiség pangó tengődése át változott drámaian lüktető hőskölteménnyé, — kell, hogy a költő is visszakapja régi tüzet és erejét, kell, hogy új hangokat találjon, hogy megihletődjék attól a színjátéktól, melynek szereplői nemzetek, melyben a tragikus összomlás robaja világokat ráz meg.

Tisza István gróf a magyar nemzet háborújáról.

(A király üzenete a képviselőknek a magyar katonák hősiességéről. — Nagy erőfeszítések várnak a nemzetre. — Az ellenzék támogatja a kormányt.)

Távirati tudósítás.

Budapest, november 30.

A képviselőház mai ülése felé nyomult az érdeklődés nemcsak az ország határain belül, hanem messze túl a határokon is. Tisza István gróf miniszterelnök nyilatkozatát várták. A tíz órára hirdetett ülés nyitánya az ellenzéki pártok vezéreinek a folyosón tartott értekezlete előzte meg. Károlyi Mihály gróf bemutatta deklarációját, amelyhez Andrássy Gyula gróf és Apponyi Albert gróf tördeléseket és módosításokat jelentettek be s az ekként megtoldott és módosított szöveget aztán elfogadás végett a kupola-teremben rögtönzött ellenzéki pártok értekezlete elő terjesztették.

A folyosón beszélgetés tárgya volt a Tempsnek egy cikke, amely szerint Apponyi Albert gróf békevágyát hangoztatja. A cikk belekerült más lapokba, sőt a monarchia lapjaiba is.

Apponyi Albert gróf a következő nyilatkozat közlésére hatalmazta fel az újságírókat:

„Valahányszor erről szó volt, mindig ama nézetemnek adtam kifejezést, hogy kizártnak kell tekinteni egy olyan békekötést, amely a háborúnak diadalmas keresztülvitele és annak a teljes eredménynek kivívása előtt történne, amely egyedül biztosíthatja Európának biztos és állandó békéjét.”

(Az ülés.)

Háromnegyed tizenegykor megszólalt az elnöki csengő, a folyosóról betódultak a képviselők a ragyogóan kivilágított ülésterembe, amelynek összes padsorai megteltek képviselőkkel. A karzatok a legelegánsabb közönséggel vannak megtöltve, gróf Tisza Istvánné a rendes helyén ül. Beóthy Pálné pedig az elnöki emelvény felett. A Ház ma még sokkal szívesebb képet ad, mint a múlt ülés alkalmával, az ellenzéki oldalon feltűnik a sok katonai egyenruha.

Szász Károly elnök megnyitja az ülést és jelenti, hogy a képviselőház hódolatát alkotmányos szokás szerint a miniszterelnök útján juttatta a király elé.

(A király a nemzet együttérzéséről.)

Az elnök: Őfelsége a következő távirati választ intézte a miniszterelnökhöz:

„Az országgyűlés képviselőházának ön által előterjesztett hódolatát szíves köszönettel fogadom. Különös megelégedéssel tölt el a képviselőház együttérzésének és áldozatkészségének biztosítása a mai időkben, midőn az egész magyar nemzet a hősi küzdelmekben a haza elleneségei ellen ragyogó bizonyosságát adja öskötől öröklött hazafias és hadi erényeinek. I. Ferencz József.” (Zajos éljenzés.)

(Válaszok a Ház üdvözlésére.)

Az elnök ezután felolvastatja azt a választ, amelyet Frigyes főherceg, a hadsereg főparancsnoka intézett a képviselőház elnökéhez, majd bejelenti, hogy a szövetséges német nemzet birodalmi gyűléséhez, valamint az ottomán képviselőházhoz küldött üdvözlésre válasz érkezett.

(A hazaáruló horvát képviselő.)

Darvas Fülöp, a mentelmi bizottság elnöke:

— Van szerencsém előterjeszteni a mentelmi bizottság jelentését a hazaárulással gyanúsított Budiszavljevics Szergán képviselő mentelmi jogának felfüggesztése tárgyában. Kérem a képviselőházat, hogy ezt a jelentést kinyomtatni, szétszórni és annak idején napirendre tűzése iránt intézkedni méltóztassék. Kötelességem bejelenteni, hogy a gyanúsított kép-

viselő maga is kérte táviratban a Ház elnökétől mentelmi jogának felfüggesztését.

Bejelentem ezenkívül, hogy a mentelmi jog felfüggesztéséről szóló jelentés kiterjed a képviselőnek a Ház szünete alatt történt letartóztatására is. Kérem a jelentés tárgyalására a sürgősséget kimondani.

A Ház az indítványt elfogadja.

Simon Elemér előadó beterjeszti a bizottság jelentését a honvédségnek és a népfelkelésnek az ország határain kívül történt alkalmazásáról szóló miniszteri jelentéséről.

(Tisza István gróf a hadsereg vitézségéről.)

Ezután Tisza István gróf miniszterelnök emelkedett szólásra.

Tisza István gróf miniszterelnök! Tisztelt képviselőház! Ugy érzem, hogy most a Ház érdemleges tanácskozásainak kezdetén kötelességem egy pár szót szólani. (Halljuk! Halljuk!) Csak egy pár szót, mert hiszen nekünk elsősorban, akik felelősség mellett intézzük ezidőszent az ország ügyeit, kivált a jelenlegi időkben nem beszélni, hanem cselekedni kell. (Ugy van!)

Akkor, a midőn elnapolta a Ház tanácskozásait, a háborús események előre vetették árnyukat. Kevéssel a Ház elnapolása után tényleg kitört a háború, a mely vágatva talán soha nem látott világháború dimenzióival bír.

Tisztelt Ház! Ma az utolsó hónapok tapasztalatai után, azok után, amelyek egyes nagyhatalmak politikájára vonatkozólag napvilágot láttak, azt hiszem, senki sem lehet kétségben az iránt, hogy ez a háború elkerülhetetlenül szükséges. (Ugy van!) Elkerülhetetlenül szükségessé tette ezt az a körülmény, hogy egyes nagyhatalmak az Európa közepén fennálló békes szövetség egyik államának nagy arányú gazdasági fejlődését megirigyelték, másik államának békeszeretét gyengéssé telték. (Ugy van!) Bekövetkezett a mozgósítás. Hadszavonultak a monarchia népei és megkezdődött a háború.

A magyar nemzetnek haditényei, azt hiszem, fényesen rácsúfoltak arra, amely róla gyengésséget, tehetlenséget és elagodtságot feltételezett. A hadsereg tényeire csak bámulat, büszkeség és háláérzettel lehet gondolni.

Nekem csak rövid idővel ezelőtt volt alkalmam közvetlenül tanubizonyosságot szerezni a szövetségi hűségről. Tanubizonyosságot tehetek arról a bizalomról is, amellyel a velünk vállvetve küzdő nagy népmassza mértékadó tényezői hadseregünk iránt viseltetnek.

(A király üzenete.)

A képviselőház megnyitása előtt átvettem a mi hadseregünk főparancsnokának üzenetét, amelyben ő császári és királyi felsége egyenesen utasít és felhatalmaz, hogy tolmácsoljam a tisztelt Ház előtt a magyar csapatoknak minden dicsőretet felülmúló hősiességét és hatalmas erényét. (Taps.)

A háború ma inkább, mint valaha, nem a hadserege, hanem a népeké és a nemzeteké. Ebben a mérkőzésben nemcsak a magyar hadsereg, hanem a magyar nemzet is részt vesz. Első nagy háborúja ez a monarchiának azóta, a mióta végre sikerült a dualisztikus formában olyan szerkezetet adni ennek a nagyhatalomnak, a melyben a magyar nemzet a maga függetlenségi vágyaival és a maga évezredes alkotmányával megtalálta a helyét.

Ebben a háborúban a dualizmus fényesen bevált. Ez a háború mutatta meg igazán azt, hogy ennek a monarchiának az erejét, akcióképességét, hatalmát nem a centralisztikus intézmények spanyolizmaiban kell keresni, hanem olyan szerkezetben, amely a nemzet jogos érzelmeinek biztosítása mellett az érzelmei egységét biztosítja. Ebben a küzdelemben az ezeréves magyar nemzeti állam más tekintetben is megállotta a helyét.

(A kiomlott vér gyümölcse.)

Ez a küzdelem elnémitotta a pártszénvedélyt, az osztályharcot, háttérbe szorította a nemzetiségi kérdést és az egységnek, a kölcsönös szeretetnek, a hazaszeretetnek olyan fényes tanujeleit szolgáltatotta itt bent és a harmezőkön, amelyek lehetetlen, hogy nyomtalanul tűnjének el a magyar nemzet, törvényhozása előtt.

A magyar nemzet a világtörténelemnek kérelhetetlen szigorúságu mérlegére helyezte. Megméretett és súlyosnak találtatott. Nekünk, akik ezidőszent felelősök vagyunk a nemzet kormányzatáért, nekünk kötelességünk szervezni, irányítani a most folyó nagy élet-halálharcban, a kellő helyen latba vetni a nemzet olyan határtalan önfeláldozásával rendelkezésünkre bocsátott erejét. Ne kicsinyeljük a hátralevő teendőket. Nagy erőfeszítések várnak még reánk, de bizunk, kell saját erőnkben, élni kell bennünk annak a tudatnak, hogy a nemzet diadalmasan fog megállani a még reá váró nagy erőfeszítések közepette.

A küzdelemben csüggedés, habozás, kislelkedés nélkül kell megállanunk, amíg meg nem teremjük a magyar nemzet számára a jövő bizonyosságának maradandó alapjait. Reánk nagy és ünnepélyes kötelesség hárul ezekben a percekben, nekünk kötelességünk gondoskodni arról, hogy ne vesszen kárba a patakokban kiontott honfi vér, hanem hogy meg hozza a nemzet számára gyümölcseit. (Hosszantartó zajos éljenzés a jobboldalon.)

(Az ellenzéki pártok deklarációja.)

Károlyi Mihály gróf a függetlenségi és 48-as párt nevében szólott. Abban a hitben — ugymond — abban a meggyőződésben, hogy úgy a magyar nemzeti állameszme, mint a magyar állam polgárainak jogai ebből a háborúból fokozottan fognak kikérülni, van szerencsém a Ház engedelmével a függetlenségi és 48-as párt deklarációját felolvasni:

A függetlenségi párt a háború idejére felfüggesztette a balpolitikai küzdelmeket és minden törekvést odairányítja, hogy a nemzet összes erői a győzelem kivívására tömörüljenek. Pártunknak ez a magatartása nem jelenti azt, hogy álláspontja akár elvi tekintetben, akár a legközelebbi tények megítélése tekintetében változott volna, hanem csupán azt, hogy ezekben a történelmi órákban kerülni kell mindent, a mi a nemzet összeségét elválaszthatná.

Ettől a gondolatától vezérelve, a párt a politikai bírálat gyakorlását arra az időre halasztja, a mikor azt a haza ügyének veszélyeztetése nélkül teheti és kijelenti, hogy a hadviseléssel kapcsolatos javaslatok törvényerőre emelkedése elő akadályokat nem gördít, és azokat csupán technikai szempontból veszi bírálat alá.

De kijelenti, hogy a honvédségről és népfelkelésről szóló javaslatokhoz azzal a büszke önértékeléssel járul hozzá, hogy a honvédség és a népfelkelés nemcsak hogy megálta a helyét, hanem, ha lehet, felül is multa a hozzájáruló várakozásokat. (Ugy van! Ugy van!)

Egyáltalában örömet fejezi ki a párt a nemzet példátlan áldozatkészsége, lankadatlan kitartása és önbizalma felett. Bámulatát és szeretetteljes üdvözlését küldi a hazáért hőiesen küzdő katonáknak. A jövőben pedig a párt örökölni fog a felett, hogy az egységes magyar nemzeti állameszme, a megpróbáltatás e napjaiban kidomborodott katonai és politikai jelentősége a hazának, az egész nép áldozatkészségének megfelelően gyümölcsözőssé, úgy a népjogok kiterjesztése, mint a magyar nemzet törvényeinek természetes követelése tekintetében.

(Háború a nemzet létéért.)

Andrássy Gyula jelentkezett ezután szólásra és a következőket mondta:

— Régi meggyőződés, hogy a délszláv törekvéseket másképp, mint vérral és vassal megoldani nem lehet. Régi meggyőződés, a mely akkor kelt, mikor láttam, hogy Szerbia makacs akarattal törekszik a monarchia szláv lakta vidékeit a maga számára kiszélesíteni, hogy velük együtt megalakítsa a nagy-szerb királyságot; régi meggyőződés, a mely ak-

kor kelt, a mikor láttam, hogy a szerbiai vidékek aknamunkáját csak háboru tudja elenyűsíteni, mert az a kérdést másképp, mint háboruval elintézni nem lehet. Ebben, azt hiszem, nincsen eltérés köztem és a Ház többi tagjai között, hogy mióta Oroszország is világosan magáévá tette a délszláv akaratokat, ez a háboru létünket jelentette.

Ez a háboru annak a nagy ellentétnek a következménye, hogy a Kelet a Nyugaton uralkodni akar. Mi utjában leszünk ennek mindig, mert látjuk a következményeit. Utjukban leszünk, mert olyan irányokkal kell küzdeni itt, amelyek a mi vérünkön és a mi husunkon erősödhetnek meg. És végül ennek a háborunak szerencsés kimenetelére gondolunk, mert el sem lehet képzelni azokat a következményeket, amelyekkel a vereség járna. Ilvenkor nem lehet másra gondolni, mint a veszélyeztetett hazára. (Általános taps.)

Az alkotmánypart már a háboru kezdetétől fogva azon az állásponton volt és azon az állásponton fog maradni, hogy a győzedelmes sikerű háboru végéig félretéve minden pártkintetét, minden pártpolitikai dolgot, minden ellenzéki szempontot, teljes erővel fog támogatni minden olyan ténykedést, amely Magyarországot ezen óriási harcában elősegíti. (Általános taps.) Különösen kötelez minden magyar embert ilyen eljárásra a vitézség, amelyet hadseregünk tanúsít. Azt hiszem, hogy ilyen hadsereg az egész világon nincsen. Lehet ilyen, de ennél jobb nincsen.

A hadsereg helyzetének magaslátán áll és bizalommal tekinthetünk a vezetőség felé is, amely sokszor nehéz pillanatokban megtalálta

annak a módját, hogy a hadsereget győzelmesen vezesse ki a vészeségek közül. De azt hiszem, nem leszek igazságtalan más nemzetiségek irányában, ha különösen kiemelem, hogy lelki örömmel szemléltem ezen háboru alatt, hogy a magyar faj milyen hősiességet tanúsított. (Lelkes éljenzés és taps.) Példát adott a veszélyben és mondhatom, hogy büszke vagyok erre, de mostan kétszeresen büszkének lehetünk arra, amit a magyar becsület a vérmezőkön napról napra hősiessé kitartással igazán emberfeletti szívóssággal művel. (Ugy van!)

Ezen álláspontomból természetesen — a melyet az alkotmánypart megbízásából fejtettem ki — nem következik az korántsem, hogy a párt felelősséget vállal azon politikáért, a melylyel a háboru előkészítették, azon külpolitikai, katonai és belpolitikai eszlekedetekért, a melyek voltak. Ezekre befolyásunk nem volt. Ezekért felelősök nem vagyunk. Fentartjuk magunknak a jogot, sőt kötelességünknek ismerjük a háboru után bírálattal élni. Addig azonban számíthatnak hazafias támogatásunkra. (Ugy van! Ugy van! a baloldalon.) Ezzel végzem szavaimat, a miből nem következik az, hogy ne vegyük szakszerű bírálat alá azokat a javaslatokat, a melyek tárgyalatnak, hogy olyan formában váljanak törvénynyé, mint a milyen formában szükségesek.

Simonyi Semadam Sándor a néppárt nevében csatlakozik a függetlenségi párt deklarációjához abban a hitben, hogy az egységre való törekvés méltánylásra fog találni. A Ház ezután áttért a napirend tárgyalására, amiről lapunk más helyén tudósítunk.

Oroszok halálvölgye.

(A zempléni katasztrófa színhelye. — Az orosz vereség sztratégiai előkészítése.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, november 30.

A Kárpátokba betört orosz sereg katasztrófája teljes. Hivatalos és megbízható magánértesítés arról adnak hírt, hogy az ellenséget Zemplénmegyében megvertük. Homonnánál volt az ütközet, mondják a források és olyan döntő vereséget szenvedtek itt az oroszok, hogy csapataink által egy helyre bessoritva, végső megsemmisítésük még csak az ellenség nagy száma miatt késlekedik, de sokkal nagyobb méretűnek ígérkezik, mint amilyenek előre gondolhattak.

A homonnai csata szinterének ismerete teljes világosságot vethet arra, a sztratégiailag rettentő helyzetre, amelybe az oroszok kerültek és amelynek más vége nem lehet, mint a teljes megadás, vagy a teljes pusztulás. Az Aradi Közlöny tudósítójának alkalmat volt beszélnie egy vasutépítő vállalkozóval, akit Arad egyik legelőkelőbb polgárához rokoni kötelek tűz és aki a most dúló csatának színhelyén a legfontosabb sztratégiai vasutat építette. A legalaposabb ismerője lévén a helyszíneknek, érdekesséknél találjuk, hogy közléseit közreadjuk, mert kiviláglik, hogy az oroszok ellen Zemplénben harcoló seregeink vezetősége, a legzenésőbb tervekkel csakugyan kelepcebe csalta az ellenséget.

— Zemplénvármegyének a Tisza után a legnagyobb folyója a Latorca észak-dél irányban ugyszólván két egyenlő részre szeli a vármegyét, amelyet északon a Keleti-Beszkidék, dél-keleten pedig a Vihorlát hegyei határolnak. A folyó középső folyásánál körülbelül 50—60 kilométernyire a galíciai határtól délre fekszik a vasut mentén Homonna. Innen keleti irányban ágazik el egy nemrég épült fontos vasutvonal, amely a keletről jövő és a Latorcába torkoló Ciroka patak völgyében vezet. Ez a völgy körülbelül négy—öt kilométer szélességű és 20—25 kilométer hosszúságú. Eddigi küzdelmeinkben nem szerepelt és a közönségnek sejtelve sem lehet arról, hogy milyen végtelenül

nül ügyesen választotta meg hadvezetőségünk az oroszok megtámadására és megverésére harcoszintérül. A Ciroka patak mindössze egy-két láb széles, hegyi vadvíz, amely most már be van fagyva, tehát semmiféle akadályul nem szolgál. A völgy azonban egy végeláthatlan sik terület, amelynek talaja husz centiméternyi mélységben már szikla, vagy kavics, úgy, hogy ott lövészárkokat ásni nem lehet. A legnagyobb jelentősége a hadműveletekre nézve abban áll, hogy a széles völgy két végén, Homonnánál és Ciroka forrásai tájékán oly csukott, mint a szák szája. Az egész földterület tehát egy hosszú elipszis alak, amely a gyújtó pontjai felé teljesen ellaposodik, majdnem csúcsban végződik. Akár csak ha kelepce nék alkotta volna a természet. Aki ebbe egyszer belekerül, az onnan ki nem szabadul, mert a völgy északi peremén a Beszkiden, déli részén pedig a Vihorlát gátolják a mozgásban, keletről és nyugatról pedig a természetes szűkítés kénytelenítik a nagyobb tömegű csapatokat laza formációjának zártabb alakulással való felesereselésére. Az oroszok északról a Beszkideken ereszkedtek le. Terepismerteik úgy látszik minimálisak, térképeikből pedig a Ciroka völgyének alkatát meg nem tudhatták.

Hadvezetőségünk értesülve az orosz invázió irányáról, kéjes gyönyörűséggel gondolhatott előre arra a katasztrófára, amely a völgyben az oroszokra vár. Természetesen ma még nem ismeretesek a részletek és nem tudjuk, hogy a mi csapataink miként helyezkedtek el. Valószínű azonban, hogy a Beszkidek felé visszavonulásnak és a Vihorlát felé irányuló előretörésnek a hegyeken elhelyezett tüzérségünk állta útját, amely rettenetes pusztítást vihetett végbe az Ungmegye felől is szorongatott ellenségben. Ez kénytelen volt a Latorca völgye felé előretörni, mert csak itt remélhette, hogy levegőhöz jut és esetleges siker után tovább nyomulhat előre.

A kilométerekre terjedő völgyben az előnyomulást forszirozni nem lehetett az ellenségnek, mert ágyúink lőtávolaiba jutva, menthetlenül elpusztul. Valószínű tehát az is, hogy az irdatlan erdő lejtőkön lassan dolgozták magukat keresztül Homonna felé. Természetesen csak a gyalogság tehetett ezt, mert a tüzérség és trón ott két lépést sem tehet előre. Ezért tartott egy hétig, míg Homonnánál rájuk várakozó csapatainkra bukkanak és az első ütközetben máris véres vereséget szenvedtek. Viszszakergetve csak a Ciroka keleti folyásai felé kereshetnek menekülést. Északon és délen az ezer méternél magasabb hegyek zárják el utjukat. Hogy mi történik most a Ciroka völgyében, arról még jelentés nincs. De a földrajzi helyzet ismerője előtt a vég kérdéses nem lehet. Egérfogó nem tartja oly biztosan a beleje került zsákmányát, mint a Ciroka völgye az oroszokat.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Színházi műsor:

Kedd: Gépirókisasszony, új vigjáték. C.
Szerda: Gépirókisasszony. A.
Csütörtök: Éva. B.
Péntek: Jászay és Komjáthy fellépté Bánk-Bán.
Szombat: Nagymama és szavalatok.
Vasárnap: Jászai fellépte. A tolnóc.

* A színház hírei. Ma kerül színre a budapesti Vigszínház kiváló műsordarabja, amely Budapesten állandó telt házakat vonz. Gépirókisasszony, holnap, szerdán lesz a darab második előadása, míg csütörtökön Lehár Ferenc rég nem adott világhírű operettje, Éva kerül színre Dióssy Nusival a címszerepben. A többi szerepeket Rontay, Járay, Győző, Polgár játsszák. — Jászai Mari és Korpely János együttes felléptei lesznek.

* A nemezis keze. (Szenzációs detektívsláger az Urániában.) Sikerült bemutatója volt tegnap a színháznak. A bemutatott műsor slágere egy igazán irodalmi magaslaton álló detektívkep, melynek minden jelenete újabb és újabb szépségeket tárt a nézők elé és a végéig csigázta fel a közönség érdeklődését. A slágerhez hasonló érdeklődést keltettek a remek pótképek is. A szerelem űrjögése című dráma maga is beillett slágernek, minden tekintetben kiváló és értékes film. — A német tüzérség munkában. (Szenzációs aktuálisok az Urániában.) A hatalmas német tüzérséget mutatta be a színház tegnapi műsorában, mely szinte legendákba illő gyorsasággal és eréllyel törté át az ellenségnek erős várműveit. A bemutatott és a tűzvonalban felveit kitűnő felvételek ennek a tüzérségnek munkáját tárja elénk. A sorozat legérdekesebb részei: a német tüzérség elhagyja fedett állásait, hogy előbbre vonuljon, egy német álüteg, melyre a franciák öt teljes napi tüzeit, megfigyelő állomás telefontal és távcsővel, a futár hozza az üzenetet, stb.

* A németek Antwerpenben. (Az Apolló új háborus sorozata.) Az itthonmaradottakat semmi sem viszi képzeletben annyira a harc-szinterek közelébe, mint azok az érdekes háborus mozifelvételek, amelyek ott készülnek, ahol a nemzetek vívják küzdelmes csatájukat. A diadalmas német hadsereg egyik legszebb, legragyogóbb haditénye volt Antwerpen meghódítása. A bevehetetlennek hitt erődítményeket tizenkét nap alatt birtokukba vették a németek, akiknek bátor harcában az osztrák-magyar tüzekek is részt vettek. Belgium csodás városa: Antwerpen azóta a németek kezén van s a német Antwerpen mutatja be számos nagyon érdekes, lebilincselő felvételben az Apolló színház legújabb háborus sorozata. Históriai képek ezek, amelyekről egykor sokat fog irni a történelem. Az Apolló színház új műsorán van még többek között a „Háboru és szerelem” című pompás aktuális darab. Ez a nagyszerű műsor még kedden kerül vetítésre s szerdán egy grandiózus kémdrámát mutat be az Apolló.

* Felhívjuk a közönség figyelmét Kerpel Izsó 100.000 kötetes kölcsönkönyvtárára.

Futnak az oroszok a Kárpátokból.

(A betörés teljes kudarca. — Az orosz vezérkar a győzelmi hazugságok ellen.)

— Hivatalos távirati tudósítás. —

Budapest, november 30.

Menekülnek az oroszok az országból.

Nagy Mihály. Az oroszok egész Kárpátvonalon menekülnek. Több ezer foglyot és hadianyagot zsákmányoltunk. Az oroszok pusztítottak Homonnán. A villanytelepet széttörték, a lakásokat kimosztották, a hálószobákba lovakat kötöttek be.

Szemtanu a homonnai harcokról.

— **Andrássy Sándor gróf a négynapos csatáról.** —

Budapest: A képviselőház folyosóján megjelent **Andrássy Sándor gróf**, aki az automobil-testületben főhadnagyi rangot visel. **Andrássy grófnak** tudvalevőleg **Homonnán** van szép birtoka és igen szép kastélya. A parlamentben a grófot nagy érdeklődéssel fogadták, aki mint egy automobilos osztály parancsnoka végignézte a **Homonna melletti négy napig tartó harcot.**

A gróf a sok kérdéskérdésre körülbelül ezeket mondta el:

— **Mintegy másfél brigád dóni kozák szállta meg Homonna városát, mielőtt azt kiritették volt.** A kozákok bizony raboltak és fosztogattak is, azonban azoknak, a kik otthon maradtak, a legesekélyebb bántódásuk sem esett. A többi lakásban meglehetősen kárt csináltak.

A gróf elmondotta még, hogy egy kerteslegénye nem akart elmenekülni, hanem ott maradt, miközben a kozákok körülötte járkáltak, nyugodtan tovább fűtötte az üvegházat. Azután mosolyogva így folytatta:

Az én földemen állították föl a kastély mögött az oroszok az ágyukat és végigélték azt a keserű helyzetet, hogy épen az én földemről lövöldöztek a mi csapatainkat. Az oroszokat ma már visszavertük és a lakosság kezd visszazálogzni. A kastélyt egyáltalában nem rombolták össze, hanem csak kirabolták: ami értékes ingó dolog volt, azt magukkal vitték a kozákok. Különben csapataink nagyon szépen dolgoznak.

Sárosmegyét nem fenyegeti veszély.

Eperjes. Szinyey-Merse István, Sáros megye főispánja a vármegyei hivatalos lap útján tájékoztatta a közönséget a harctéri helyzetről. A főispán a hozzá beérkezett jelentések és **Tisza István gróf miniszterelnök távirati értesítései** alapján közli, hogy a vármegye határait veszély nem fenyegeti. **Szinyey-Merse főispán** ma reggel automobilon a duklai szoroshoz utazott, hogy a helyzetről a helyszínen szeressen információkat. (M. T. I.)

Teljes a nyugalom a Szepességben.

Ólubló, november 30. A városhoz vezető szűk völgyet teljesen megszállotta katonaságunk és kitűnő védelmi állásokban helyezkedett el. A katonaság megérkezése és elhelyezése teljesen megnyugtatta **Ólubló és környékének** lakosságát, mert a tiszték kijelentése szerint az elfoglalt pozíciókban bármilyen nagy orosz tulerővel is nyugodtan felvehetik a küzdelmet. A kisebb szomszédos falvakból napközben ugyan még bejönnek a félnékbe, de **Ólubló**

lón annyira megnyugszanak, hogy estére már hazatérnek.

Szepesófalú, november 30. Pénteken nagy riadalmat okozott a szomszédos **Krososenkő község** koresmárosa, aki beszaladt **Szepesófaluba** és azt mesélte, hogy koresmájában kozákok jártak. Elbeszélése szerint az állítólagos kozákok teljesen nyugodtan és rendszeresen viselkedtek a az elfogyasztott étel és ital árát a mi pénzünkkel fizették. Elbeszélése még ilyen formában is igen nagy ijedelmet kellett, amely azonban csak addig tartott, amíg kiderült, hogy az állítólagos kozákok ulánusok voltak. Az első ijedelmek lecsillapulta után a lakosság most már rendíthetetlenül bizik állásunkban, amelyen elhelyezkedett katonaságunk még akkor is feltartóztatná az oroszokat, ha **Zemplénmegyéből** nem is érkeznének jó hírek.

Javorina, november 30. **Zakopaneról** Javorinára érkezett telefonjelentés beszámol arról, hogy **Galiciának** ezen részében is teljes a nyugalom.

Hadihelyzet Orosz-Lengyelországban.

Bécs. Feltétlenül illetékes helyen a hadihelyzetről az alábbi rendkívül érdekes felvilágosítást adták.

Az osztrák-magyar hadsereg októberi előnyomulása, amellyel **Przemysl** felszabadult és a **San-folyó** mentén győzelmes csaták fejlődtek, szoros összefüggésben állott az orosz-lengyelországi akcióval. Az orosz vezérkar ugyanis minden erejét **Németország** ellen akarta vetni és így a német csapatoknak, amelyek már a **Varsó-ivangorodi** vonalig jutottak, alkalmas terepre kellett visszavonulniok a az osztrák-magyar csapatoknak is úgy kellett elhelyezkedniök, hogy az orosz főerő elűzését oldalról veszélyeztessék.

Az oroszok **Sziléziában** sejtették a főerőt, tehát arrafelé nyomultak. **Hindenburg** ezalatt északnak vonult seregével és oldalba, helyesebben hátba támadta a könnyelműen előnyomuló orosz hadsereget. Az oroszok erre **Kutnónál** nagy erőket dobtak **Hindenburg** ellen, a németek azonban megverték az orosz sereget. Az oroszok ezután két irányban vonultak vissza: a nagyobb rész **Lodz** felé, a kisebbik pedig **Plock** vidékére. **Hindenburg** a **Lodz** irányában visszavonult nagyobb rész után vetette magát és sikerült három oldalról körülférni a három-négy hadtestből álló orosz haderőt. Az oroszok elárkolták magukat és három napig állták a németek borzalmas tüzelését. A negyedik napon a szorongatott orosz sereg tekintélyes segítséget kapott és így az átkaroló mozdulat nem járt teljes sikerrel, habár az oroszoknak rettenetes veszteségeket okozott. Most **Lodz** és **Plock** közt újból kemény arvonali harc folyik, amelynek során már eddig is kétségtelenné vált, hogy az oroszok minden erőlködése hiábavaló, annál is inkább, miután a déli fronton a mi hadseregünk is előnyomult és sikerült megszorítani az oroszokat. Egyidejűleg közösen a **Pilica-Volbrom** és **eastochani** vonalon is áll a harc. Ezek mellett a kárpáti betöréseknek abszolúte semmi jelentőségük és hatásuk nincs.

Kiábrándulás a hazugság mámorából.

Amsterdam. Ideérkezett londoni jelentések közlik, hogy az angol közvéleményt, melyet napok óta terjesztett hamis hírekkel az oroszok nagy lengyelországi győzeimre készítettek elő, tegnap súlyos kiábrándulás érte. A londoni lapok **pétervári** táviratai egy hét óta folyton azt jelentették, hogy **Orosz-Lengyelországban** küszöbön áll a német seregek döntő leveretése,

most tegnapelőtt már olyan hírek érkeztek, melyekből a közönség arra következtetett, hogy az oroszok döntő győzelmet aráltak. Annál keserűebb volt a kiábrándulás, mikor megérkezett a hivatalos **Reuter-ügynökségnek** 29-éről keletkezett **pétervári** jelentése, mely szóról-szóra a következőket mondja:

— Az oroszoknak a **Visztula** és a **Wartba** között állítólag aratott győzelemről különböző hírek keringenek. Az orosz vezérkar óva inti a közönséget, hogy a tényeken nem alapuló híreszteléseket teljes óvatossággal fogadja, mert az **Orosz-Lengyelországban** folyó hadműveletet még nem lehet befejezettnek tekinteni.

A közönséget rendkívül megdöbbentette és a váratlan orosz kommuniké, mely mögött súlyos vereséget sejtének.

MILANO. A **Corriere della Sera** kiemeli, hogy az orosz hivatalos jelentések, amelyek az elmúlt napokban **alaptalanul orosz győzelmet hirdettek, maguk sem említenek német foglyokat.** Az idevonatkozó **pétervári** közlések önkényesen megtoldják a hivatalos publikációkat.

Kelet-Poroszország vizierőd.

PARIS. A **Le Journal** szerint az oroszok abbahagyják támadásaikat **Kelet-Poroszország** ellen, amelyet a németek ugyiszólván **vizierördé** átalakítottak **mocsarak, tavak és erdők** segítségével.

Makensen tábornok kitüntetése.

Danzig. **Wolff** ügynökség jelenti, hogy **Vilmos** császár táviratban üdvözölte **Makensen** tábornokot az oroszok felett kivívott győzelemért és a **Pour le Mérite** rendet adományozta neki.

A negyedik moratórium, A hivatalos lap ma rendkívüli számban közli a negyedik moratóriumrendeletet, melylyel a kormány a fizetési hatadék hatályát további két hónapra, vagyis 1915. évi január hó 31-ig terjeszti ki.

Az új rendelet szerint a moratórium előtt keletkezett árutartozásokra ezután is havi 10% törlesztendő: ugyanezek 10%-ot kell törleszteni augusztus előtt keletkezett és októberben lejárt váltótörlesztésekre. A kamatfizetés kötelezettsége az új rendelet szerint is megmarad.

Felvették az új rendelethez a házbérfizetésre vonatkozó intézkedéseket is, melyek a múltkor utólag és külön léptek életbe. Ezentúl is havi részletekben minden hó 5-ig lehet a házbért fizetni.

A pénzintézetek 2000 koronáig terjedő betétekből csak 200 koronát, nagyobb betétekből havi 200 koronát, de az egész betéti összeg 10%-ánál többet nem kötelesek kiadni. Folyószámla igazolt kiadásokra teljesen igénybe vehető.

A többi részletes rendelkezések körülbelül a korábbi rendelkezések megismétlése.

Az igazságügyminiszter külön rendelete a moratórium alatt is érvényesíthető követelésekre megengedi bizonyos esetekben a biztosítási végrehajtást, de ennek költsége feltétlenül a hitelezőt terheli és az adósnak felfolyamodási joga is van a végrehajtás ellen.

Aradi hadikölcsönjegyzések felől újabban a következő értesítéseket kaptuk: **Osvagy Weisz Ignác** né született **Korein Katalin Flórián** utca 5c. háztulajdonos 20,000 koronát jegyzett a **Viktória** takaréknál, **Hermann nővérek** a **repszegi postatakaréknál** 6000 koronát jegyeztek. Az **Aradi Kereskedők Takaré- és Hitelezővé-** kezleténél a **hadikölcsönre** újabban jegyeztek **Vilg Mór** (Kürtös) 2000 koronát.

Egy elhagyó galiciai városban.

„Grand Hotel Krakau”. — A kifosztott Jaslo.)

Az Aradi Közlöny-tudósításból.

Arad, november 30.

Age Madelung, a kiváló svéd poeta, aki most Galiciát utazza be, írja Jasloból:

Hat katonavonaton kell keresztülpaszkodnom, amíg eljutok a jasloi állomás-épülethez. Csomagomat a sinek közé hajtottam. Gyűlölködök mindent, amit utópodgyásznak neveznek és mégis jól tudom, hogy nem nélkülözhetem azt a kiálthatatlan holmit. Egy fiatal, aranyfogu vasuti hivatalnok előzékenyen siet segítségemre, hogy egy hordárt találjak, már minthogy egy olyan embert, aki azelőtt vasuti hordár volt, de most más dolga, mint a csomaghordás. Ismét keresztültörjük magunkat a hat óriáskigyó hosszúságú katonavonaton és a boldogságtól eikábulva látom, hogy csomagom ott van a sinek közt a keményre fagyott földön, ahol elhagytam. Most harmadszor is neki a jól ismert utnak: a hat vonatra, amelyeken valóságos hegymászást kell végezni. Kiizzadva érkezem az állomás elé és köszönetet mondok a szép aranyfogakkal ékes vasuti tisztviselőnek, aki bundámra vigyázott. Végre sikerül egy kocsit rekvirálnom, amely elvisz a városba, mert ezen a vidéken a városok távolának a vasuti vonaltól és minden kocsiközlekedés jóformán teljesen megszűnt.

A „Grand Hotel Krakau” ajtaja tárva-nyitva áll. Fölrobogok az elhagyatott lépcsőn. Az üresség, az emberektől hátrahagyott illat annyira folydogat, hogy elszorul a lélekzet. Engem már nem bánt ez az érzés: hiszen láttam, tapasztaltam eleget mostanában az emberi természetéről. Fenn a folyosón egy suhanc és egy asszony kerül elélem. Az asszony feje mindenféle tételékekkel annyira át és át van csavarva, hogy csak a vörös gyuladós szemek látszanak ki belőle. Nagy nehézséggel se értjük meg egymást és igazán nincs is kedvem vele társalogni. Végre jön egy hölgy, aki tud valamies-két németül. Sehogysem illik bele ebbe a környezetbe és igazán habozom, hogy a „Grand Hotel Krakau”-hoz tartozónak tartsam-e. A hölgy leolvasta arcomról a gondolatokat és egész sor félig üres szobát mutat. Valamennyiben hideg sivárság, hirtelen és taláalomra összehordott ágyi holmik és ugyanaz a rettenetes, nyomasztó illat.

— Az oroszok két hét előtt jártak itt — mondja a hölgy mintegy bocsánatot kérve, — A szálló tulajdonosnője elmenekült és engem kért meg, hogy helyettesítem.

Nagy nehezen ráfanyalodom az egyik szobára, amely jobban tetszik, mint a többiek, talán azért, mert az ablak előtt egy vörhenyes lombu gesztenyefa bólogat. Igyekszem a befűtött szobában türetilen elrendezkedni. Sült csirkét eszem és melanchóliával tapasztalom, hogy szegény állapot bizonyára már a háboru kitörésekor ölték le. A „diner” után likör helyett sósavat iszom és miután ásványvízzel jól megmosom a fogamat, aludni megyek. Az éj folyamán harsány és dühös hang ébreszt föl:

— Ezt szobának nevezed te anyja?

— Nincs jobb szobánk — igyekezik egy németül, de zsargonban beszélő hang mentegőzni, de az előbbi dühös szavú belevág:

— Fogd be a száját! Ezt ágynak nevezitek ti?

— Tessék másikat keresni! — felel a zsargonra halló hang.

— Mi? Mi? Kifelé te átkozott fickó! Kifelé! Te hátan orosz vagy? Mi?

Csatározás hangzik. Valaki üt valakit valami szerencsétlenül és káromkodik mellé. Azután kemény léptekkel hallok és sarkantyúcsengést... Tebát lovaskatoná... Egy ajtó egy utolsó káromkodás kíséretében beárad és ezzel minden eloszendesül. En azonban előke parázzom a ruhámból a zsebkésemet és fölgyitott pengével a vánkósom alá rejttem.

Magyarázatot keresek az előbbi jelenethez és mielőtt újból elaludnék, beismertem, hogy vannak olyan körülmények, amelyek között lehetetlen maradni. Idejön a harc-

mezőről egy boltráfadt ember, azt reméli, hogy meleg, tiszta szobát kap és ehelyett egy büzhödött istállót mutatnak neki. Hanem hát persze: nem szabad elfelednünk, hogy ebben a városban már vége van a polgári életnek. Beszállásolás, rekvirálás, oroszok, pánik, menekülés: az a háboru Janus fejének másik arca.

Azután ismét reggel. Szomorú, élettelen reggel. A vörhenyes gesztenyelombok nedvesek az éji ködtől. A fa mellett galambház és a galambok fáradtan üldögélnék a duc deszkáin. A galambok az egyedüli látható élőlények az udvarban. Kiballagok az utcára és keresztülkőszállok a városban. A házak fele és épen a valamennyire jobbmódonak látszó otthonok kihaltak, elhagyottak. Az ott lakók elmenekültek és alig egy-kettő tért haza közülök. Sok ablak törött, itt-ott az ajtó is berepedt — talán egy csizmaszarok rugásától. Bepillantok a törött ablakokon. Hivatalos vendégek forgatták föl a szekrényeket és fiókokat, értékes tárgyakat keresgetve. Amit arra érdemesnek találtak, elhurcolták, a többi otthagyták kiszórva.

Processzió jön szemközt. Élén a sokréstyes égő lámpával és feszülettel. Minden lépésnél megcsendíti ezüstös szavú csengőjét. Nyomában komolyan és tiszte méltóságának tudatában az Urnak egy fiatal szolgája. A gyéren található járókelők térden hajtanak előtte és keresztet vetnek. En is megállok és leveszem a sapkámat. Különös hatást tesz reám ez a félig üres városban átvonuló menet. Egyszerre megnyugtató is, zavarodott is az érzés, amelyet

ébrezt. A városban, a Kis folyón átvezető fahídon lehet eljutni, néhány pajtát barakká alakítottak. Előttük katonák állanak, akik valószínűleg ott kaptak szállást. A vasút közelében egy helyen sok kerékvágás és lópaták nyoma látszik. A térség most teljesen üres. A lovak, amit látom, egy fakerítéshez voltak kötözve és a korlát felét lerágták. Szilánkok, fatörmelékek hevernek a földön és a korlát keresztfájának nagy részét levágták, összemorzosták, letépték a kemény lófogak. Nem is csodálkozom ezen. Senki sem állította, hogy Galicia gazdag ország és végre is a norvég monda Snorre király idejéről azt meséli, hogy akkor fűrészporból sütöttek kenyeret. Végre is...

De kenyér még kapható a városban. Egész szekerrakományokkal szállítják a katonák számára és egy péküzlet ablakában is látok kenyereket. Az üzletek nyitva vannak. Gesztenyészinű rubába öltözött szakállas és fűrtöshajú alakok, fekete asszonyok és leányok állanak az üzletek ajtajában. Egy drogériában ásványvizet kérek. Kifogyott! A tiszték mindent összevásároltak és új szállítmány nem jön semmiből. A gyógyszerértékből azonban én viszem el az utolsó két üveg valódi emsi vizet és egy üveggel — mint Silbermann, a gyógyszerész biztosít erről — a világ legjobb gyomorkeserűjét. Ezzel térek vissza a „Grand Hotel Krakau”-ba, hogy további tapasztalatokat gyűjtsék az elhagyott városról.

Kiáltvány a meghódított Szerbiához.

(Főhadparancsnokságunk proklamációja. — Három szerb hadosztály megsemmisülése.)

— Hivatalos távirati tudósítás. —

Bécs, november 30.

Szerbia összeomlása.

A Korrespondenz jelenti Szófiából. (Félhivatalos.) A Kambana jelenti: A szerbek második, negyedik és hatodik hadosztályát a monarchia seregei megsemmisítették. Ezeknek minden tüzérsége elveszett. A ruszszofil lapok is megjósolják Szerbia összeomlását.

Önző izgatók áldozatai vagytok...

A hadsereg-főparancsnokság kiáltványt intézett Szerbia meghódított területén lakó néphez. A kiáltvány szerb nyelven jelent meg. Hü magyar fordításban a következőképpen hangzik:

A mindenható akaratából, aki a népek sorsát intézi és Ó császári és apostoli királyi Felsége I. Ferenc József hatalmával, az országokat az osztrák-magyar hadsereg meghódította. Ezzel alattvalói lettetek egy bölcs és igazságos uralkodónak, aki nem azért küldött ide bennünket, hogy bosszút álljunk és büntessünk, hanem, hogy érvényt szerezzünk az igazságnak és jogoknak.

Az Ó kegyelme ép oly kiapadhatatlan, mint a hatalma. Hatalma meghódított benneteket, biztatok katonáiban, akik igazságosak és ismerik kötelességeiket. Ezek a katonák a ti országotokat is őrizni fogják és titeket is megvédelmeznek.

Mi nem kerestük a háborut veletek, és az osztrák-magyar hadsereg nem azért jött ide, hogy országotok jó létét megsemmisítse. Ausztria-Magyarország egész sorát türe a támadásoknak, gyalázkodásnak, csúfolódásnak és sértegetésnek, anélkül, hogy azokat bármikor is viszonozta volna. Míg végre az ellenségeskedés egy borzalmos bünténné fajult és ezen büntény szála Szerbiába vezeték és nekünk nem engedték meg, hogy ezen szálatat kövessük.

Nem tesszünk ezért a büntényért titeket valamennyieteket, összeségben, sem pedig egyenként felelőssékké, de nem vonjuk érte felelősségre a szerb nemzet összeségét sem. Mi jól tudjuk, hogy a tiszta valóságot ti nem ismeritek, hogy az igazságot eltitkoltát előttek és hogy ti jórészt lelkiismeretlen és önző izgatók áldozatai vagytok.

Az általunk meghódított területeken a katonai bíróságok fognak működni és ezen működésben csak az igazság fog szeméik előtt lebegni. A közigazgatást, amennyire csak lehet, a ti hivatalnokaitok fogják továbbra is vezetni, akik a legmesszebbmenő támogatásukra tarthatnak számot mindaddig, amíg hivatalukat becsületesen látják el.

Mindenkinek azonban jogában áll paraszti a hadsereg parancsnokának is előadni.

Egyforma jóakarattal védünk meg szegényt és gazdagot, alacsony vagy legmagasabb származását, tekintet nélkül állására és valóságára.

Igazságosan, de a legkiméletlenebb szigorral lesz büntetve mindenki, aki a mi általunk alatt álló jogrendet sérti és alattomos vagy ravasz módon a háboru becsületes vezetőjét befolyásolni akarja.

Lázadás és összeesküvés, az ellenségeskedés bármely jele, vagy alattomoság esetén a hadijog kiméletlen szigorával járunk el. Okodjátok tehát ilyen eseményekről, mert erre szigorúan vigyáznunk és kegyetlenül büntetünk érte.

Minden bűnös halállal bünhődik és az ítélet 24 óra alatt végre lesz hajtva. Leányok tehát nyitlak és becsületesek: intézze el országotok sorsát a nyitlak és becsületes közdelem.

Lésztok el zavartalanul ügyeiteket, mindenki dolgozzon becsületesen saját magának, ez esetben biztosan számíthatok a mi támogatásukra.

Biztosok a mi bölcs uralkodónk igazságtételeiben és kegyelmeiben, mert az Ó hatalma mind alatt. Tiszteljtek hivatalotokat és mindazt, amit a kötelességetek a területi törvény ír elő. A mi egy családját mindenkinek meg kell adni.

A. C. és kir. hadsereg főparancsnoksága.

Dinamit ágyuk a francia fronton.

— Oriási új mozsarak Calais ostromára.
— Angol dreadnoughtok pusztulása.
— Hivatalos távirati tudósítás.

Berlin, november 30.

London: *A Daily Mail* jelenti: Eszenből nyolcvan óriásmozsarat, Lüttichből pedig utászokat és hidanyagot az északnyugati vonatra szállítottak. Ebből döntő rohamra következhetnek Calais ellen.

London: *Times* szerint a németeknek új ágyujuk van, amely rövid távolságra tonnaszámba vet dinamitot rettetes hatással.

A franciák az argonnei erdőben, állítólag lánccal egybekötött golyókat használnak, amelyek a tákat kidöntik.

London, november 30. *A Times* jelenti Boulegnből, hogy a németek Arrasnál állítólag 700,000 embert vontak össze. Az angol lap úgy véli, hogy a németek erős támadásra készülnek az arras-lillei vonalon a part felé.

Két angol dreadnought pusztulása.

HAMBURG. *A Hamburger Fremdenblatt* az angol admirális november 23-án megjelent hivatalos veszteségi listájában, amelyet a *Times* közöl, a német tengeralattjáró nassád által megsemmisített Hawke háromszázötven emberén kívül a Penbow dreadnought hetvenkilenc embere és a Collingwood dreadnought háromszázötven embere is fel van sorolva. A két dreadnoughtról az angol admirális eddig sem azt nem jelentette, hogy megsemmisültek, sem azt, hogy haroban állanak, vagy megrongálódtak volna. Veszteségeik után ítélve tehát a két hajó vagy aknába ütközött, vagy torpedó lövéstől semmisült meg. (M. T. L.)

Nincsen már francia tartalék.

Berlin. Dánián át érkezett franciaországi hírek szerint a hadügyminiszter legújabbán elrendelte az 1893-tól 1910-ig terjedő összes évjáradékbeli tartalék és gyarmatosapatok behívását, amennyiben még be nem hívták, vagy hazabocsátattak.

Ez az egész hír azonban csak szemfényvesztés. Azt a látszatot kívánják kelteni, mint ha Franciaországban még tizenyole évjárat fegyverfogható ember felett rendelkezésnek, noha nem titok, hogy ma már 1914. évi 15-beli (20 és 10 éves) újoncokon kívül — akiket már be is sorozták — az 1916-beli állítása folyik. A 34 éves kortól a 42 éves korig minden kiképzett, fegyverfogható francia már régen mozgósítva van. Hízen már St. Quentinél, a háboru legelején Bellow generális több gyarmatosapatot vert meg és ugyanakkor Elzászban is harcoltak a gyarmatosapatok. Bizonyítható, az is, hogy a 43—48 éves kiképzett katonaság, tehát az egész népielkelés már régóta mozgósítva van az 1913. augusztus 7-iki törvény alapján.

Az 1906—1910-iki évjáratbelleket az 1915-iki törvény hatálya alatt — mely a kétéves szolgálati időt rendeli el — már besorozták, még a kevésbé alkalmasokat is. (Kisegítő szolgálataira.)

Ilyenformán tehát, a kiket a most behívott tizenyole évjáratból nyerhet a francia hadsereg, azok már csak a szolgálatképtelenség miatt már régebben felmentettek, vagy pedig csak a kevésbé alkalmasok lehetnek, a kik harci formációkra teljesen használhatatlanok.

A mostani behívás után tehát csak igen kis számú és silány katona emiatt maradt volna a franciák. Hogy pedig mégis elrendelték ezt a behívást, ezzel csak azt igazolják, hogy a franciák komoly, használható tartalékja már végleg elfogyott.

H I R E K LEGÚJABB

Magyar Távirati Iroda cenzúrált jelentése.

Érkezett reggel fél 4 órakor.

Budapest. (Bud. Tüd.) Tanítói pályázatot a miniszterium a hadbavonultak érdekében nyárra halasztotta.

Bécs. Kétezer újabb szerb foglyot szállítottak át a városon. Röngyosak, a lábukon halina volt. Panaszkodják, hogy Petár boeskort sem adott.

BECS. Correspondenz Wilhelm jelenti: Szerb kormány első hadsereg parancsnokát, Boljavics tábornokot visszavonulása miatt nyugdíjazta.

BERLIN. Kancellár tegnap, tekintettel a szerdai birodalmi ülésre, a pártvezérekkel tanácskozott. *A Lokalanzeiger* szerint kijelentései bizakodóak. Hadihelyzet mindkét harctéren kedvező. A kormány és népképviselőket egyetértének abban, hogy csak olyan béke köthető, amely hosszú békét biztosít és kárpótol minden vér- és pénzáldozatért.

Rotterdam. Két angol hadihajó ismét bombázta a belga partot. Állítólag angol csapatokat akarnak partra szállítani.

Bukarest. Brañianu miniszterelnök a pártvezéreket felkérte, hogy a felirati vitában mellőzzék a külpolitikát, mert a kormány nem nyilatkozhatik.

Róma. Nisi jelentés szerinti Románia és Bulgária között állítólag megállapodás jött létre a Dobrudzsa egy részének visszaadása alapján. Entente hatalmak most azon fáradoznak, hogy Bulgáriát kibécsélik Görögországgal, ami sokkal szélesebb.

KONSTANTINÁPOLY. Görögország entente erőlködéseire dacára megtagadta, hogy Törökországnak hadat üzenjen.

Konstantinápoly: Venizelos kijelentette, hogy ameddig ő miniszterelnök lesz, addig Görögország semleges marad.

— Uj biberosok kinevezése. Mint a *Giornale d'Italia* jelenti, a pápa december 19-ére konzisztóriumot hívott egybe, amelyen fontos egyházi ügyek kerülnek elintézésre. Ezen a konzisztóriumon fog megtörténni az új biberosok kinevezése is. Hír szerint a biberosi kalap jelöltjei között van Scapinelli, a bécsi pápai nuncius is, továbbá Frühwirth müncheni nuncius, azután monsignore Valero di Bonzo, a vercelli hercegérsek. Ha Scapinelli megkapja a biberosi kalapot, úgy természetesen el kell távoznia Bfcsből.

— Halálozás. Gellér Kálmán erdőhegyi segédjegyző, aki a 2. népfőlközi hadtápszállóalban teljesített a háboru alatt szolgálatot, a harctéren kapott súlyos betegség következtében elhunyt. A 33 évet élt segédjegyzőt szombaton temették Erdőhegyen. Halálát szülei, felesége és gyermekei, valamint nagy rokonság gyászolja.

— Adomány. Laponkban megjelent apró hirdetés folytán dr. Meszlényi Emáné 5 koronát juttatott az 5 gyermekével nyomorgó asszonynak.

— Az Aradi Kereskedelmi Testület november 29-án tartotta rendező évi közgyűlést. A közgyűlés meggyűlése előtt Nyáry pénztáros bejelentette, hogy Tedeschi elnök és Elcs Armin alelnök lemondottak. Ezek folytán a közgyűlés vezetésére Kordás Weisz Dávidot választották meg. A közgyűlés megnyitója után itói Adler Andor melegekkel vakkal méltatta azokat az értekezéseket, amelyekben a távozó elnök és alelnök a testület működésében szereztek és indítványára Tedeschi Viktor tiszteletbeli elnökké, Elcs Armin pedig örökös tiszteletbeli taggá választották. A választmány működéséről szóló jelentést, amelyet Faragó Rezső testületi titkár terjesztett elő, tudomásul vették, ugyszintén a testület pénztári állásáról szóló jelentést is. Ezután tiszteletdíjra került a közgyűlés elnöksége megválasztására. A közgyűlés elnöke a testületnek éveken át volt pénztárost, Nyáry Vilmost választották meg, alelnöké Meier Armin, pénztárossá Berta Titust, a választmány tagjaivá: itói Adler Andor, Dobiaschi József, Dürr Kocsárd, Erdős Pál, Goldschmidt Mihály, Glück Dezső, Hoffmann Antal, Hegyi Albert, Kneffel Lajos, Kohn S. K., Koszka Emil, Lengyel Tivadar, Lévy Adolf, Maresch Gyula, ifj. Neuman Adolf báró, Bing Géza, Ransburg Sándor, Oravecz Miklós, Wallfisch Armin, Wadowszky Gusztáv, Weisz Márk, Weisz Dávid és Steiner Ferenc tagokat. Nyáry Vilmos a maga és a többi megválasztottak nevében köszönetet mondott a bizalomért, mire a közgyűlés véget ért.

— Kintüntetett aradmegyei őrmester. A király a 61. gyalogezredben szolgáló Brank József törzsőrmesternek a vitézségi nagy ezüst érmét adományozta. Brank őrmester azért kapta a nagy ezüst vitézségi érmét, mert szakaszával hősi elszántsággal hátrvédte az egész ezred visszavonulását, majd egy hid fetrobbanása után, ellenséges területen állva, bravúrussal mentette meg kis szakaszát és egy erdő szélén dicsőséges rohamra vezényelte őt. A hadosztályparancsnokság most a nagy vitézségi aranyéremmel való kintüntetésre ajánlotta. Legnagyobb meglepetéssel és most Tamaryótt ápolják. Állapota annyira javult, hogy nemakára visszamehet a harctérre. Brank őrmester Szőlősesigérelre való.

— Harcképtelen hadifoglyok kicserélése. Genfből jelentik: A Vörös Kereszt Genbén működő nemzetközi foglyirodájának elnöke elhatározta, hogy a hadviselő hatalmaknál lépéseket fognak tenni, hogy nem lehetne kölcsönösen kicserélni azokat a súlyosan megsebesült hadifoglyokat, akik úgy is képtelenek arra, hogy felgyógyulásuk után bármilyen hatoni szolgálatot teljesítsenek. Remélik, hogy ez a megállapodás, amely a nagyban támaszkodnak a szövetségi hatalmak is, eredményes fog jenni.

— A Vörös Kereszt-koncert iránt eddig nem tapasztalt érdeklődés nyilvánul meg. Sándor Erzai és Berger Károly művészek legújával lépnek az aradi közönség elé. A művészek Dina Oszkár kísérő zongorán. A rendezésért a jegyek 4—1 korona irában Scherbag H. és Fia cégénél kaphatók. Felülfizetéseket kintülettől vesz és hírlapokban nyugtáz a Vörös Kereszt.

— Halálos elgázolás. A Boros Béni-térén ma délben halálos szerencsétlenség történt: Bekhart Ferenc hatvanhárom éves polgári menházi ellátott az uttest egyik oldaláról akart menni a másikra és közben a lóvasút két teherkocsija elgázolta. Az öreg ember a kerekok alá került, amelyek derékban szilva kettévágták. Holtan szállították a temető halottasházába.

— Arverés a vasuti raktárban. Az aradi Máv. állomáson a raktárhelyiségben december hó 7-én, délelőtt 9 órakor következő tárgyak: tengeri, rozs, vasdedény, ruhanemű, faáru, durván faragott kő, porított olaj és lysoform fognak nyilvánosan, bírósági eljárásán kívül a legtöbbet ígérőnek készpénzfizetés, valamint az azonnali elszállítás kötelezettsége mellett, elárvereztetni. Az elárverezendő áruk a vevőszándékkal megjelentek által közvetlenül az árverés előtt megtekinthetők.

— A kiejthetetlen név. Van Aradon egy nyug. hivatalnok, akinek eszébe jutott a legnagyobb szenvedélye a háborúval kapcsolatos, orosz és lengyel helység neveket helyesen kiejteni. A napokban egy barátja látogatta meg. Feldúlt arccal, kimerülten találta.

— Mi az? Mi van veled? Ugy nézel ki, olyan izdadt vagy, mintha egész délután fát vágta volna.

— Oh semmi. Kérlek szépen déli óta kintlédom Przemysl helyesen kiejteni és nem vagyok képes...

— Ingyen fürdő tidülő katonáknak. A stíriai tartományi választmány Grácban elhatározta, hogy Rohitsch és Neuhaus fürdőiben 200, illetve 100 ingyen helyet engedélyez a Vörös Keresztnek, az osztrák-magyar és a német hadsereg rekonvaleszcens katonák részére, az 1915. évben. A kurz 21 napos és a beutalt beteg ingyen fürdőt, díjtalan orvosi kezelést kap, nem fizet gyógy- és zenedíjakat. A tartományi választmány továbbá a stíriai Vörös Keresztnek Rohitsch fürdő terhére 2000, Neuhaus fürdő terhére 1000 koronát adományozott.

— Erő-pazárlás. Egy aradi B. osztályú népfelkelőnek van egy vásott 8 éves fiacskája. Nincs olyan nap, hogy a gyerek valami csintalanságot ne követne el. A büntetéstől rendszerint az anya védi meg. Tegnap azonban nem kerülte el sorsát. Megint rossz fát tett a tűzre. Az apja alaposan elnásápolta. Verés közben ordít a gyerek:

— Ne üss olyan nagyon! Inkább sporold az erődöt a hazának!...

— Kérelem! A „Hadsereg” szerkesztősége Arad, Ferenc-tér 6. ezuton kéri a közönséget, hogy a harctérről érkező leveleket, levelező lapokat, naplókat néhány napra a szerkesztőség rendelkezésére bocsájtani aziveskedjék. Elésett és megsebesült tisztek arcképeinek beküldését is kéri, a közlés díjtalan, az arcképeket 8 napon belül sértetlen állapotban mindenki visszakapja. Érdekes levelek és naplók beküldői a „Hadsereg” tiszteletpéldányára reflektálhatnak. 5729

— Vasgyűrűket legizlésebben bérel aranyból 4 koronáért, ezüstből 2 koronáért Waldmann ékszerműves Szabadság-tér 16. 5687

Felelős szerkesztő:
Rudnyánszky Endre.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

— Az Aradi kereskedők takarékos és Hitelszövetkezete most kezd meg a jövő év elejével kezdődő XII. évtársulat szervezését. A szövetkezet a nehéz gazdasági viszonyok alatt tagjainak igen sok irányban segítségére volt és a szövetkezet programja, hogy a társadalom minden osztályában a takarékosági hajlamot növelje, különösen e nehéz idők alatt éreztette üdvös hatását. A szövetkezet bevételei a moratórium alatt is nagy részben befolytak és ez lehetővé teszi, hogy a most felszámolásra kerülő VII. évtársulat tagjai részére a törzssbetétek után járó összegeket a jövő év elején, tekintet nélkül a moratóriumra, minden körülmények között kifizesse. Ez a körülmény bizonyára megerősíti a szövetkezet iránt eddig is széles körben megnyilatkozott bizalmat és hozzá fog járulni ahhoz hogy a jövő év elejével kezdődő XII. évtársulatba minél többen lépjenek be és folytassák az öt éves gyümölcsöző befizetéseket. Az évtársulat tagjai közémár most be lehet lépni. A kik ez iránt érdeklődnek, azoknak készséggel küld tájékoztató nyomtatványokat a szövetkezet irodája (Szabadság-tér 7. sz. I. em.)

NEMZETI SZÍNHÁZ

Kedd, 1914. évi december 1-én:

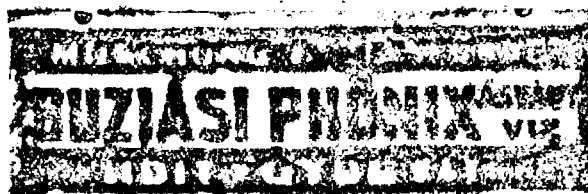
C) Bérlet.

C) Bérlet.

A gépirókiasszony.

Vigjáták 3 felvonásban. Magyar eszire alkalmazta: Karinthy Frigyes. Rendező: Dellé Lajos.

NYILTÉR.

BAKTERIUM-MENTÉS

természetes ásványvíz.

Vese- és hólyagbajoknál, vesemedence idült hurutjainál, húgykő és fűvényképződésnél, a légutak és a kiválasztószervek hurutos bántalmainál kitűnő hatásának bizonyult. — Orvosilag ajánlva. 5665

Főraktár:

özv. Winkler Sándorné Arad, Magyar-utca 4.

Nyirségi

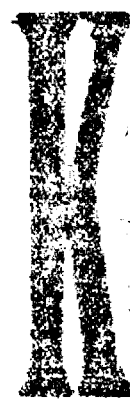
káposzta

és kincstári

Pózsaburgonya

métermázsánként és waggontételenként kapható:

**Erényi és Kalmár,
Asztalos S.- és
Chorin Áron-utca
sarak. Telefon 1025.**

Áró Portorico finom K. 19.—
Áró Ceylon legfinomabb „ 20.—
Áró Aranyjáva „ 21.—
Áró Guva Imperial „ 22.—

Szavatoik nemes fajokért. Netto 5 kgrammos zacskókban vám és portómentesen házhoz szállítva. Szétküldi 5699

KOCSIS LORINC

Triesti kávé exportház.

Tüzifa

bükk I., II., III. és dorong, csar hasáb és dorong kapható waggononkinti vételnél
Körösvölgyi Pálínkaraktár Andrassy tér 5. Telefon 651.

Ovakodjunk a fertőzésektől.

Az utca pora telve fertőző anyagokkal, a különféle betegségeket okozó csirakkal minők a tüdővész, a merevgőres, a lépfene, a difteria a hagymáz stb. sporái. A mindennapi érintkezésben kivagyunk téve annak, hogy a különféle betegségeket okozó fertőző anyagokat kezünkön, orrunk nyákhártyájában haza hordjuk s azzal magunkat, s családunkat megtörtöztetjük. Tudjuk, hogy a betegségek zömét bacteriumok okozzák s hogy az emberi körmök alatt az apró paraziták egész gyűjteménye tanyáz. Mind eme fertőzések ellen védekezhünk ha kezünket, arcunkat, orrunk nyákhártyáit naponta egy-kétszer Szent Imre szappannal vagy Carboform szappannal megmossuk.

Szent Imre szappan ára 70 fillér,
a Carboform szappan ára 40 fillér.

Ez utóbbit különös figyelmébe ajánljuk a szülőknek, tanítóknak, tanároknak, iskolák, óvodák, internátusok, hivatalok, kórházak vezetőségének. E szappan olcsóságánál fogva lehetővé teszi minden embernek, hogy magát és családját fertőzések ellen megóvja. Nagyobb vételeknél engedményeket adunk.

Dr. Földes és Hehs

pipere szappan és vegyészeti gyára ARAD.
Raktárak létesítése folyamatban.

Aradon, Földes K. és Hehs Vilmos
gyógyszertára.

Köhögés, rekedtség és elnyálkásodás

ellen megbísható és legjobb hatású szer a

Tussinal-cukor

Ára 70 fillér.

Tussinal-tea

Ára 50 fillér.

Gyöngyfehér fogakat

gyerünk a

Doré fogpaszta

használatával. Nem habzik! A szájüreget deszficiálja, utóíze igen kellemes. Ára egy porcellán-szelencének 60 fillér.

A mértéktelen dohányzás-szenvedély

legbiztosabb, legegészségesebb és legkellemesebb ellenszere a

Menthol-cigaretta

1 darabnak az ára, mely hosszú időre elég: 1 korona.

Fejtörpát

leggyorsabban megszünteti

az eddig egyedüli ily szer, a világhírű „Tegerit” korpakendős.

Ára egy tégelynek 2. korona.

Fenti szerek kizárólagos készítője és egyedüli nagy raktára:

HAJÓS ÁRPÁD

gyógyszertára Arad, Andrassy tér 22. sz. (Megyeházzal szemben.)

Legnagyobb fűtőanyag megtakarítás!

A városi mérnöki hivatalban ki-
próbált

kettős fűtőkályhák
és kettős füstcsövekkel
érhető el.

Megállapítottam ugyanis, hogy ezen
kályhák és füstcsövek használatá-
nál a fűtőanyag fele megtakarítható.

Patent a.

Kettős füstcsövek állandóan rak-
táson vannak és igen olcsók. —
2. sz. (kis szobára) 8 korona.
3. sz. 8 korona. 6. sz. 20 korona.
Egyedül

Hönig Ottó

M. kir. szabadalmazott
szivattyú készítőnél

Arad, Rákóczi-utca 27.

Tek. Hönig Ottó unak, Arad.

A kettős „Patent” füstcső igen
jó, mert kevés fával sok meleget
ad. Mindenkinek ajánlhatom. Tisz-
telettel Kókényes Gyula.

Nagymennyiségű ujságmaculatura olcsón eladó.

1914. évi 4286. sz.

Tűzifa eladás.

(Vasuti állomás melletti raktárban.)

A marosborsai m. kir. erdőgazdálkodás marosborsai faraktárában
készletezett összesen 4825 firköbméter kemény tűzifa két eladási cso-
portban zárt írásbeli versenytárgyalás útján fog eladatul.

Az ajánlatok 1914. évi december hónap 21-én déli 12 óráig nyújtan-
dók be a lippai m. kir. főerdőhivatalnál, hol azok december hónap
22-én d. e. 11 órakor fognak nyilvánosan felbontatni.

Részletes adatok, árverési és szerződési feltételek, valamint aján-
lati űrlapok és borítékok a m. kir. főerdőhivatalnál Lippán (Temes-
megye) és a m. kir. erdőgazdálkodásnál Marosborsán (Aradmegye)
díjmentesen szerezhetők be.

Lippa, 1914. évi november hóban

5721

M. kir. főerdőhivatal.

1914. évi 4237. sz.

Tűzifa eladás

(Vágásban a tő mellett.)

Az alsódombóri m. kir. erdőgazdálkodás őlsókővesi két vágásá-
ban termelt összesen 3790.5 firköbméter különböző választéku kemény
tűzifa, két eladási csoportban, az őlsókővesi marosparti kinostári rak-
odó esetleges használatának díjtalan biztosításával, zárt írásbeli ver-
senytárgyalás útján fog eladatul.

Az ajánlatok 1914. évi december hónap 21-én déli 12 óráig nyújtan-
dók be az alulírt m. kir. főerdőhivatalnál, hol azok december hónap
22-én d. e. 9 órakor fognak nyilvánosan felbontatni.

Részletes adatok, árverési és szerződési feltételek, valamint aján-
lati űrlapok és borítékok a m. kir. főerdőhivatalnál Lippán (Temes-
megye) és az alsódombóri m. kir. erdőgazdálkodásnál Marosborsán
(Aradmegye) díjmentesen szerezhetők be.

Lippa, 1914. évi november hóban,

5722

M. kir. Főerdőhivatal.

Hentesek, mészárosok és
szalámigyárosok figyelmébe

BELEKET,

mindennemű sózott és szárított
sertés és marhahéleket nagyban
és kicsinyben ajánlok.

Klein Gábor

bélfkereskedő

Arad, Boczkó-utca 11. szám.

Erdély

gyöngy

az Előpatani

ásványviz, el-

ősmert legjobb

üdítő és gyógyító ital,

Főraktár:

Éles Árminnál,

Aradon,

Főliteres üveg 26 fillér.

Literes „ 36 „

Felhívás

a Hungária hadi biztosító pénztár ügyében.

AZ ORSZÁGOS HADSEGÉLYZŐ bizottság tagjai közreműködésével a HUNGÁRIA ÁLTALANOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNY-
TARSASÁG kezelése alatt kölcsönösségi alapon

Hadi biztosító pénztár

létesült, amelynek célja, hogy a háboruban elhaltak özvegyeiről és árváiról gondoskodjék.

A hadi biztosító-pénztár minden nyereszkezdést kizáró jóléti intézmény.

A hadi biztosító-pénztárba be lehet iratni mindenkit, aki a hazáért fegyverben áll.

A tagsági járulék egyszersmindenkorra fizetendő a háboru egész tartamára; ezenkívül semmiféle más fizetési kötelezettség nincsen.

Egy tagsági rész és járulék 5 korona; egy-egy hadbavonult egyén több 5 koronás résszel is, de legfeljebb 30 résszel, te-
hát összesen 150 koronával vehet részt a pénztárban.

A háboru befejezte után az összes tagok által teljesített befizetések és ezek kamatjövödelme a tényleges költségek levoná-
sával felosztatnak a háboru következtében életüket vesztett tagok hátramaradottjai között.

Ha a most folyó háboruban a halálozási arány nem lesz nagyobb, mint a múltban lefolyt háboruban, akkor egy-egy 5 ko-
ronás részjegyre kb. 125 korona fog jutni;

Hívesek, szülők, testvérek! biztosítsátok férjeiteket, fiaitokat, testvéreiteket, akik fegyverben állanak!

Munkaadók! biztosítsátok gazdasági cselédjeiteket, segédeiteket, gyári munkásaitokat, akik a hazáért és így értetek harcolnak!

A Hungária hadi biztosító-pénztár kuratoriuma:

Kirchner Hermann

cs. és kir. altábornagy, az Országos
Hadsegélyző hivatal vezetője

Simontsits Elemér

képviselőházi alelnök, az Országos
Hadsegélyző bizottság ügyv. alelnöke

gróf Witczek Frigyes

az Országos Hadsegélyző bizottság
ügyvezető elnöke

Hajós Kálmán

országgyűlési képviselő

báró Ghillány Sándor

országgyűlési képviselő

Nebenführer József

a képviselőház szlovénországi hivatalának
elnöke

Beiratások eszközölhetők: A Hungária Általános Biztosító Részvénytársaság köz-
ponti irodájában (VII., Károly-körút 3.) ugyszintén az országban lévő összes képviselő-
tónél. Telefon 2—11, 2—12, 153—93.

Itt levágandó és beküldendő!

T.
HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ
RÉSZVÉNYTARSASÁG BUDAPEST

VII., Károly-körút 3

Sziveskedjenek a hadi biztosító pénztár pros-
pektusát és egy tagsági bejelentőt címre meg-
küldeni.

aldírás.

postai cím.

Apró hirdetések.

ELLÁTÁS.

Intelligens család

4-5 kényesebb igényű urt emberit ebéd, vacsorára abonnensnek ellátással. Cím a kiadóhivatalban. 5738

OKTATÁS.

Engel keresk. tanfolyama.

December hó elején új 8 havi keresk. tanfolyamok veszik kezdetüket. Tantárgyak: Egyszerű és kétfős könyvvitel, gyorsírás, gépírás, keresk. számtan, levelezés, iradai munkálatok, helyes- és szépírás, teljes kiképzés keresk. irodák részére. Mérsékelt tandíj. Díjtalan felkészítés. Beszámolás minden nap. Lázár Vilmos utca 2. Földes palota mellett. 5716

ALKALMAZÁST NYER.

Egy fiatal

üzletkereskedő segéd azonnal felvételt kapna Luttwák Józsefnél, Asztalos S. u. 8. 5727

ALKALMAZÁST KERES.

Nyugdíjasított tanítónő

magános urhoz vagy urnőhöz házigazdálkodónak vagy kulcsárnőnek ajánlkozik. Cím a kiadóhivatalban. 5724

Pénztárnoknő,

ilyen minőségben már 12 évig alkalmazva volt, állást keres. Cím a kiadóhivatalban. 5728

Soffőr

fiatal és megbízható, jó bizonyítványokkal rendelkezik, teljesen hadmentes, megfelelő helyet keres rendes fizetéssel. Cím a kiadóban. 5708

INGATLAN.

Eladó magánház,

melyre emelet, az egész épület alá pince húszható. Cím a kiadóhivatalban. 5569

LAKÁST KERESNEK.

Elegánsan butorozott szoba kerestetik. — Ajánlatokat Klein könyvkereskedésbe, Fehér Kereszt épület. 5786

4 KIADÓ LAKÁS.

2 szobás garson lakás csi ezen butorozva, villanyvilágítással, azonnal kiadó József főherceg-ut 18. szám alatt (a város háza mellett.) 5728

2 egymásba nyíló

1-ső emeleti utcai szoba villanyvilágítással és légfűtéssel Apponyi-ut 8. szám alatt kiadó. 5780

Egy 3 szoba,

konyha és mellékhelyiségekkel álló lakás azonnal kiadó. Bótvös-utca 17. 5782

Belvárosihoz

közel eső Illés-utcai 51a. számú magánház, kert, 3 szoba, konyha és mellékhelyiségekkel, azonnal kiadó. Cím a kiadóhivatalban. 5488

VÉTEL ÉS ELADÁS.

Vesszek

uraktól levett férfiunkat, téli kabátot, városi és utazó bundát a legmagasabb árban. Bieler Ignác, Szent-Pál-u. 12. 4699

Mintegy három waggon részére eladó. Bővebbet a tulajdonosnál, Nyárcs Kracsun, Almás-egres, u. p. Magyarad. 5672

Hópehely és rózsaburgonya elsőrendű nyírési homok, olcsón házhoz szállítva kapható Rubinstein szállténál, Arad, Minoripalota. Telefon 188. 5677

Nagymennyiségű

szalonna eladó. Schmiadt Leopold, Öszentanna. 5698

500 pár

egész finom box és chevró fűzős és gombos magas női cipő páronként 9, 10, 11 és 12 korona. Cipő Törsde Arad, Apollo mosi mellett. 5161

Zöldség!

Saját termésű petrezselyem, sárga répa, carotta, pastinák, zeller, fekete gyökér, különösen fejes káposzta, karfiol, bíbircs kel, vörös káposzta, kék káposzta, téli retek, vörös cékla, répa, vörshagyma, foghagyma, stb. konyhakerti termékek, kizárólag I. minőségű árú, előnyösen beszerzettek szatmári Szabó István falkola és kertészetében Pankota, Kérjen előny-árlapot. 5627

KÜLÖNFÉLE.

Modern

hálószoba berendezések jutányos áron eladók. Kápolna-utca 8. sz., ugyanott mindennemű asztalosv munkák jutányosan elkészíttetnek. Ugyanott egy butorozott szoba azonnal kiadó. 5321

Bármilyen

bádigos és vízvezetési munkát készít Diamant Jenő Arad, Weltzer János és Kazinczy-utca sarkán. 2991

ad. 26988-1914.

Felhívás.

A m. kir. honvédelmi miniszter a 17875-6-1914. eln. számú leiratával elrendelte, hogy ama katonai személyekről (navidijasok altisztek, legénység) akik a „Veszteségi lajstromok” szerint a hadjáratban elesettek, vagy eltűntek és akiknek családja városunkban tartózkodik, a most jelzett katonai személyek özvegyeinek és árváinak a kizárólag a mozgósítottság tartama alatt őket megillető ellátási díjban való részesíthetése céljából kimutatást állítsunk ki, még pedig a már megjelent „Veszteségi lajstromok”-ban előforduló katonai egyénokről azonnal, a jövőben pedig rögtön a „Veszteségi laj-

stromok”-ok kézhez vétele után és a minden családról külön készíttendő kimutatást a cs. és kir. hadügyminiszteriumhoz, illetve a m. kir. honvédelmi miniszterhez terjesszék fel.

Felhívom a hadjáratban elesett, vagy eltűnt katonai személyeknek (navidijasok, altisztek, legénység) ellátási díjra igényjogosult és Aradon lakó hátramaradott özvegyeit, hogy a házasság megkötését, a gyermekek születésének idejét a törvényességet igazoló anyakönyvi kivonatokat, továbbá a legénységi özvegyek az esetleges keresetképtelenségüket igazoló városi orvosi bizonyítványt is beszerelve és magukhoz véve haladéktalanul a városi katonai ügyi osztálynál (földesint 56-57. sz. ajtó) jelentkezzenek.

Arad, 1914. november hó 26-án.

Dr. Angel,
főjegyző.

Költözők figyelmébe!

Villamos világítási berendezéseket csillárokkal együtt, kedvező feltételek mellett szerel és szállít. 3861

Hech Dániel

Arad, Deák Ferenc-utca 42 sz.

Szőlőkaró

cca 10000 darab, kiváló minőségű, kész állapotban, kis tételekben is, jutányos árban.

eladó.

Megtekinthető az aradi győzelmi emlékműben, a textilgyár mellett. Pollak Sándor, Nádor-utca 14. Telefon 938. sz. 5705

Kalmár József villanyszerelő

Arad, Salacz-utca 2. sz.
Telefon 242. Telefon 242.

Ajánlja

költözők figyelmébe:

villamos világítási berendezéseket, villamos csengő- és telefon berendezéseket a minden e szakmába vágó munkát. Pontos és gyors munka. 481

Raktáron tart:

villamos csillárokat, villamos főzödényeket, villamos vasalókat, villamos hajsütő vasakat, Wolfman lámpákat és mindennemű villamos cikkeket.

Az „Orsovai halhoz.”
Legnagyobb halkivétel.

Luttwák József

déligyümölcs és magyar termények kivitele

Asztalos Sándor-utca 8. szám
(volt Spielmann ház) saját ház.

Van szerencsém a t. vevőközönség b. tudomására hozni, hogy most érkezett meg több rakomány nyírési rózsaburgonya és kassai fejes káposzta. Dacára a most uralkodó drágaságnak, az alantit árat ajánlom: 100 kilo prima I. r. rózsaburgonya K 9-50. 100 kilo II. r. rózsaburgonya K 9. 100 kilo fejes káposzta K 8. Alkalmam volt ismételtlen egy rakomány citromot és narancsot vásárolni. 1 láda 300-as különlegesség K 13. 1 láda 200-as prima narancs K 13. 1 darab különlegesség citrom 5-8 fillér. 1 darab különlegesség citrom kisebb 4 fillér. Egyben ajánlom a minden héten csütörtökön reggel érkező friss élő halak minden faját, raktáromon pedig naponta friss halak kaphatók. Továbbá 1 kilo kassai torma 50 fillér. 1 kilo I. r. makói vörshagyma 36-40 fillér. 1 kiló II. r. makói vörshagyma 24-26 fillér. 1 kilo prima karantuli maróni különlegesség 52 fillér. 1 kilo I. rendű dió 80 fillér. — Köser (Hechser) friss tormasvirslit, füstölt hus, kolbász, állandóan üzletben. A t. vevőközönség pártfogását kérem, tisztelettel. 2861 Luttwák József.

HELAOIT

Van szerencsénk értesíteni, hogy HELAOIT elnevezés alatt egy új készítményt hozunk forgalomba, mely a bőrtakát (mitesser) van hivatva gyorsan és sikeresen elmulasztani.

A HELAOIT különösen ajánlatos zsíros, fényes, izzadó arcokról egyéneknek, de használhatja bárki is estély, séta stb. előtt.

A HELAOIT-ból keveset gyapotra vagy rongyra öntünk és azzal arcunkat letöröljük.

Mindenkét meg fog lépni az a csodás hatás, amelyet a HELAOIT azon percben előidézik. Az arc olyan lesz, mintha valami lehető finomságu harmattal (a gyümölcs hamvához hasonló) volna bevonva.

Atkák pár napi használat után elmúlnak.

Ára 1 korona.

Dr. Földes és Hehs

pipere-zappan- és vegyszertári gyára Aradon.

Kapható:

Földes Kelemen és Hehs Vilmos

gyógyszertárban.

1224